

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr. 2021 – 65 – 2D** Rīgā

06.04.2022.

Nr. 6-6/11

[Personai A]
[e-pasta adrese]

*Par tiesību aizsardzības mehānismu
lēmuma par pagaidu aizsardzību
pret vardarbību nepildīšanas gadījumā*

Tiesībsargs ir izskatījis pēc Jūsu iesnieguma (reģistrēts 06.12.2021. ar Nr. 1815) ierosināto pārbaudes lietu par, iespējams, neefektīvu valstī noteikto tiesību aizsardzības mehānismu vai tā piemērošanu praksē tiesas lēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšanas gadījumā. Jūs norādāt, ka Jūsu bijušā laulātā [personas B] emocionālā vardarbība pret Jums un Jūsu bērniem ir apstiprināta ar diviem Jums un trim Jūsu bērniem pieņemtajiem tiesas lēmumiem par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, nosakot noteiktus aizliegumus [personai B]. Jūs norādāt, ka, lai arī tiesa pieņēmusi Jums un Jūsu bērniem labvēlīgus lēmumus, nosakot aizliegumus vardarbības veicējam, faktiski vardarbība pret Jums un bērniem turpinās. Jūsu ieskatā ne izmeklēšanas iestādes, ne Latvijas Republikas prokuratūra, ne arī tiesa nepasargā Jūs un Jūsu bērnus no vardarbības. Iesniegums adresēts arī ģenerālprokuroram J. Stukāna kungam.

Jūs lūdzat: 1) sniegt informāciju, kā Jūs varat aizsargāties no nepārtrauktas pret Jums vērstas vardarbības, kā tiesiskā valstī varat aizstāvēt savas likumīgās intereses un tiesības, ņemot vērā, ka esat ir vērsusies visās tiesībsargājošās iestādēs un tiesā; 2) izvērtēt Valsts policijas un Latvijas Republikas prokuratūras amatpersonu rīcību, pieļaujot, ka vardarbības veicējs nepilda tiesas lēmumus un pret Jums nepārtraukti tiek vērstā emocionālā vardarbība; 3) virzīt uz Saeimu priekšlikumus par pagaidu aizsardzības pret vardarbību normatīvā regulējuma pilnveidošanu.

Katrai iestādei ir savas likumā noteiktas funkcijas. Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu.

Vienlaikus tiesībsargs izskata sūdzības par bērna tiesību pārkāpumiem, īpašu uzmanību pievēršot valsts vai pašvaldību iestāžu un to darbinieku izdarītajiem pārkāpumiem, iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu.¹

Cilvēka pamattiesību aizsardzības pienākums ir vispārējs un pieprasa valsts aktīvu rīcību divos virzienos: valstij ir ne vien jāparedz juridiskās atbildības sistēma par jau notikušu aizskārumu, bet arī jānodrošina pamattiesību aizsardzības prevencija – darbība, kas vērsta uz nākotni. Pagaidu aizsardzības pret vardarbību mērķis ir radīt mehānismu, lai personas personiskās tiesības (tiesības uz dzīvību, brīvību, personas neaizskaramību, veselību, dzimumneaizskaramību, privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību) būtu iespējams aizsargāt arī ar pagaidu civilprocesuālajiem līdzekļiem – personisko tiesību aizsardzības līdzekļiem. Šāds instruments ir nepieciešams, lai tiesa nekavējoties varētu reaģēt uz personas potenciālo personisko tiesību apdraudējumu, ja ir pietiekams pamats to uzskatīt par reālu.²

Pagaidu aizsardzības pret vardarbību institūtam piemīt pagaidu noregulējuma raksturs, tas vērsts uz nekavējošu vardarbīgās personas nošķiršanu no cietušā un vardarbīgu darbību apturēšanu. Pagaidu aizsardzība pret vardarbību nav instruments pušu savstarpējo attiecību risināšanai.

Prasījumam par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nav patstāvīga un pastāvīga daba, tā esamība spēkā ir atkarīga no tā, vai pieteicējs ir cēlis vai noteiktā termiņā gatavojas celt tiesā kādu no pamatprasībām - par laulības neesamību vai šķiršanu, prasījumos personisku aizskārumu dēļ, prasībās par uzturēšanas līdzekļu piedziņu, prasībās par pušu kopīgā mājokļa dalīšanu, kurā tās dzīvo vienā mājaimniecībā, vai tā mājokļa lietošanas kārtības noteikšanu, kurā puses dzīvo vienā mājaimniecībā, un lietās, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām.³

Pagaidu aizsardzības pret vardarbību regulējuma mērķis ir radīt tiesisku mehānismu, lai personas personiskās tiesības būtu iespējams aizsargāt ar pagaidu civilprocesuāliem līdzekļiem, proti, personisko tiesību aizsardzības līdzekļiem. Pieteikums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību ir līdzeklis, ar kura palīdzību aizskartā persona var realizēt savu pamattiesību pagaidu aizsardzību līdz civiltiesiska strīda atrisinājumam. Šī institūta mērķis nav sodīt, bet, piemērojot konkrētus procesuālus instrumentus, atturēt vardarbīgo personu no turpmāka cietušās personas apdraudējuma riska.

[1] Tiesu un Valsts policijas pieņemtie lēmumi un rīcība

[1.1] Jums un [personai B] bija noslēgta laulība un līdz 2020. gada 28. martam dzīvojāt kopā. Jums ir kopīgi bērni [persona C], dzimis 2007. gadā, un [persona D], dzimusi 2015. gadā.

2020. gada 12. maijā Jūs vērsāties [...] rajona tiesā ar pieteikumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību piemērošanu, norādot, ka [persona B] Jūs un dēlu mēģina psiholoģiski ietekmēt, sūtot ziņas Whatsapp un zvanot gan Jums, gan dēlam. Pieteikumā norādījāt, kad [persona B] ir lietojis alkoholu, tad zvana un sūta ziņas arī naktī, apsaukā rupjiem vārdiem un draud izsist zobus, kad satiks Jūs un dēlu uz ielas. Dēls pēc tam pāris dienas baidījies brīvi iziet uz ielas, jo var satikt tēti. [Persona B] sūta ziņas Whatsapp, bet

¹ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65. ² panta 2. un 3. punkts.

² Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" anotācija.

<http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/7B8AEA1CC9C8588EC2257B35002E8BCE?OpenDocument>

³ Civilprocesa likuma 250.⁴³ pants.

Jūs tās nevēlaties saņemt. Tāpat [persona B] psiholoģiski ietekmē bērnus un traumē bērnu psihi, sniedz abiem bērniem nepatiesu informāciju par Jums.

2020. gada 13. maijā ar [..] rajona tiesas tiesneša [personas E] lēmumu (Lieta Nr. [3...44]) daļēji ticis apmierināts Jūsu pieteikums pret [personu B] par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Tiesa nolēmusi noteikt [personai B] šādus aizliegumus: 1) atrasties mājoklim, kurā Jūs pastāvīgi dzīvojat, tuvāk par 50 (piecdesmit) metriem; 2) satikties ar Jums, uzturēt ar to fizisku vai vizuālu saskari, apzināti tuvoties Jums un atrasties tuvāk Jums par 50 (piecdesmit) metriem, izņemot tiesas sēdes; 3) jebkādā veidā sazināties ar Jums; 4) izmantojot citu personu starpniecību, izņemot tiesu, neatkarīgu profesionālu mediatoru un bāriņtiesu, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar Jums. Tiesa noraidījusi Jūsu pieteikumu daļā noteikt aizliegumu [personai B] izmantot Jūsu personas datus un tikties ar bērniem – dēlu un meitu. Tiesa Jums noteikusi termiņu prasības celšanai tiesā līdz 2020. gada 12. augustam (ieskaitot). Tiesa nolēmusi lēmuma norakstu nekavējoties nosūtīt Valsts policijai izpildes kontrolei.

[..] novada bāriņtiesa (turpmāk tekstā – Bāriņtiesa) minēto [..] rajona tiesas lēmumu ir saņēmusi 2020. gada 14. maijā.⁴

[1.2] 2020. gada 19. maijā Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes [..] iecirknī (turpmāk tekstā – VP RRP iecirknis) reģistrēts Jūsu iesniegums, ka [persona B] neievēro [..] rajona tiesas lēmumu jebkādā veidā sazināties ar Jums, par ko 2020. gada 15. jūnijā uzsākts kriminālprocess Nr.[1]. Jūsu 2020. gada 2. jūnija iesniegums un 2020. gada 16. jūnija informācija, ka [persona B] turpina neievērot [..] rajona tiesas lēmumu, pievienoti minētajam kriminālprocesam.

2020. gada 21. maijā VP RRP iecirknī reģistrēts Jūsu iesniegums par to, ka [persona B], iespējams, nepildīja 2020. gada 13. maija [..] rajona tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, pārkāpjot aizliegumu sazināties ar Jums, izmantojot citu personu starpniecību. 2020. gada 27. maijā pieņemts lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu.⁵

2020. gada 21. maijā Jūs informējāt Bāriņtiesu par situāciju ģimenē, tiesas Jums noteikto pagaidu aizsardzību pret vardarbību no [personas B], tēva rīcību, iesaistot vecāku attiecībās [personu C], par ko dēls ļoti pārdzīvo.⁶

2020. gada 27. maijā VP RRP iecirknī reģistrēts Jūsu iesniegums par [personas B] iespējamu emocionālu vardarbību pret dēlu. 2020. gada 9. un 16. septembrī VP RRP iecirknī sastādīti administratīvo pārkāpumu protokoli [1] un [2].⁷

[1.3] 2020. gada 24. jūlijā [..] rajona tiesā ierosināta civillieta Nr.[C7...20] Jūsu prasībā pret [personu B] par laulības šķiršanu, saskarsmes tiesību noteikšanu, bērnu dzīvesvietas noteikšanu un uzturlīdzekļu piedziņu. [Persona B] iesniedza pretprasību pret Jums par laulāto kopīgās mantas sadali un saskarsmes tiesības noteikšanu.

[1.4] 2020.gada 7.augustā VP RRP iecirknī reģistrēts Jūsu iesniegums par noteiktā pagaidu aizsardzības pret vardarbību lēmuma neievērošanu un Valsts policijas darbinieku neprofesionalitāti. Jūsu iesniegums pievienots kriminālprocesam Nr.[1].⁸

2020. gada 17. augustā VP RRP iecirknī reģistrēts Jūsu iesniegums, ka konkrētā adresē saskrāpēta Jums piederošā automašīna. 2020. gada 27. augustā [..] rajona

⁴ [..] novada bāriņtiesas 2021. gada 16. februāra lēmums Nr. 1-6/19 "Par atzinuma sniegšanu tiesai".

⁵ [..] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembra vēstule Nr. N-511-2021-06635.

⁶ [..] novada bāriņtiesas 2021. gada 16. februāra lēmums Nr. 1-6/19 "Par atzinuma sniegšanu tiesai".

⁷ [..] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembra vēstule Nr. N-511-2021-06635.

⁸ [..] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembra vēstule Nr. N-511-2021-06635.

prokuratūras prokurore [persona G], izskatot Jūsu sūdzību par minēto faktu, uzsākusi kriminālprocesu Nr.[2] pēc Krimināllikuma 185. panta pirmās daļas.

2020. gada 2. septembrī VP RRP iecirknī reģistrēts Jūsu iesniegums, ka [persona B] nepilda tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. 2020. gada 2. oktobrī uzsākts kriminālprocess Nr.[3].⁹

2020. gada 14. septembrī VP RRP iecirknī reģistrēts Jūsu 2020. gada 11. septembra iesniegums, ka [persona B] nepilda tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. 2020. gada 2. oktobrī pievienots kriminālprocesam Nr.[3] un 2020. gada 7. oktobrī uzsākts kriminālprocess Nr.[4].¹⁰

[Persona B] 2020. gada septembrī ir sodīts pēc Krimināllikuma 168.¹ pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma pazīmēm – par ļaunprātīgu nolēmuma par aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu. [Persona B] ir atzinis savu vainu noziedzīgā nodarījumā, un [personai B] par ļaunprātīgu lēmuma nepildīšanu ir noteikts naudas sods. Kriminālprocess Nr.[1] tika pabeigts 2020. gada 4. septembrī ar prokurora priekšrakstu par sodu. Sods - naudas sods - izciests 2021. gada 13. septembrī.¹¹

[1.5] 2020. gada 24. septembrī Jūs [...] rajona tiesā atkārtoti iesniedzāt pieteikumu pret [personu B] par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Pieteikumā norādījāt, ka [persona B] nepārtraukti psiholoģiski ietekmē kopīgos bērnus. [Persona B] no 2020. gada 13. maija, kad tika pieņemts [...] rajona tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, līdz pat pieteikuma iesniegšanai tiesā turpina pārkāpt tiesas noteikto.

Pieteikumā Jūs norādījāt, ka [persona B], tiekoties klātienē, meitai un dēlam saka par Jums nepatiesību, apmelo rīcībās, kādas neesat darījusi (stāsta, ka Jūs slikti izturaties pret [personu B], gribat viņu ielikt cietumā, ka Jūs meklējat citu tēti bērniem u.c.), meitas klātbūtnē apsaukā Jūs rupjiem vārdiem un citādi mēģina ietekmēt meitas viedokli par Jums. [Persona B] aizliedzis dēlam stāstīt Jums par sarunām un īsziņām, kuras viņš ir sūtījis dēlam, un gadījumā, ja dēls sarunas atstāstīs vai ziņas parādīs Jums, [persona B] draudējis dēlam “ādu pār acīm novilkt”. 2020. gada 23. septembrī [persona B], pavadot bērnus uz mājām, teicis daudz rupju vārdu par Jums un ka izmetīs Jūs ārā pa logu. [Persona C], atstāstot sarunu mājupeļā ar [personu B], teicis, ka visu ceļu no skolas līdz dzīvesvietai [persona B] runājis paaugstinātā tonī, izteicis apmēram 18 jautājumus, kurus [personai C] jāuzdod Jums, un vēlāk jāatzvana un jāpasaka atbildes, kā arī vairākkārt pieminējis, ka viņš izdarīs pašnāvību. Dēls mājās pārnācis ļoti satraukts, bijis nobijies, ļoti raudājis un teicis, ka nesaprot, ko darīt. Dēls teicis, ka ir bailes un nedrošība nākamā dienā iet uz skolu, jo nevar prognozēt [personas B] rīcību. Nākamā dienā [persona C] neapmeklēja skolu, jo no rīta juties slikti un pārdzīvojis notikušo. Kā pierādījumus pieteikuma pielikumā esat pievienojusi saraksti aplikācijā Whatsapp.

2020. gada 25. septembrī ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas E] lēmumu (lieta Nr. [3...44]) ticis apmierināts Jūsu pieteikums pret [personu B] par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Tiesa nolēmusi aizliegt [personai B]: 1) atrasties mājoklim, kurā pastāvīgi dzīvojat Jūs un bērni – dēls [persona C] un meita [persona D] tuvāk par 50 (piecdesmit) metriem; 2) jebkādā veidā tikties un jebkurā veidā sazināties ar bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D]; 3) izmantojot citu personu starpniecību, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D]; 4) satikties ar bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D], uzturēt ar viņiem fizisku

⁹ [...] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembra vēstule Nr. N-511-2021-06635.

¹⁰ [...] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembra vēstule Nr. N-511-2021-06635.

¹¹ [...] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembra vēstule Nr. N-511-2021-06635.

vai vizuālu saskari, apzināti tuvoties viņiem un atrasties tuvāk viņiem par 50 (piecdesmit) metriem.

Tiesnesis nolēmis lēmumu nekavējoties nodot izpildei VP RRP iecirknim un lēmuma norakstu nosūtīt Bāriņtiesai.

[1.6] 2020. gada 16. decembrī ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas E] lēmumu (Lieta Nr. [3...44]) noraidīti [personas B] pieteikumi par pagaidu aizsardzību pret vardarbību atcelšanu, kas noteikti [personai B] ar [...] rajona tiesas 2020. gada 13. maija un 2020. gada 25. septembra lēmumu.

Lēmumā norādīts: “Tiesa atzīst, ka šobrīd pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu atcelšana rada psiholoģiskās vardarbības atkārtotās risku, īpaši attiecībā uz [personu C], jo no lietā esošiem materiāliem konstatējams, ka [persona B] neprot savaldīties un neprot atbilstoši komunicēt ar dēlu.

Tiesa uzskata, ka pagaidu aizsardzības pret vardarbību saglabāšana ir nepieciešama līdz pušu savstarpējo strīdu atrisināšanai un normālas savstarpējas komunikācijas spēju atjaunošanai.

Tiesa vērs pušu uzmanību, ka vecāku nepārtraukti savstarpējie konflikti un naidīga izturēšanās rada būtisku kaitējumu bērnu psihei un emocionālajai pašsajūtai.

Tādēļ tiesa uzskata, ka šobrīd nav pamata atcelt piemērotos pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļus.”

[1.7] 2021. gada 16. februārī Bāriņtiesa pēc tiesas pieprasījuma civillietā Nr. [C7...20] pieņēmusi lēmumu Nr. 1-6/19 “Par atzinuma sniegšanu tiesai” (lieta Nr. [3...2020]). Bāriņtiesa atzinusi, ka bērnu dzīvesvieta ir nosakāma pie Jums, savukārt tēvam nosakāma noteikta saskarsmes kārtība ar bērniem, kura īstenojama ar bērnu piekrišanu.

[1.8] [Persona B] izmantoja savas tiesības par [...] rajona tiesas tiesneša [personas E] 2020. gada 16. decembra lēmumu iesniegt blakus sūdzību. Ar [...] apgabaltiesas 2021. gada 25. februāra lēmumu (Lieta Nr. [3...44]) [personas B] blakus sūdzību par 2020. gada 16. decembra lēmumu ar [...] rajona tiesas tiesneša lēmumu apmierināta daļēji, atceļot [...] rajona tiesas 2020. gada 16. decembra lēmumu daļā, ar kuru noraidīts [personas B] pieteikums par pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu atcelšanu, kas noteikti [personai B] ar [...] rajona tiesas tiesneša 2020. gada 13. maija lēmumu.

[...] apgabaltiesa nolēmusi atcelt šādus ar [...] rajona tiesas tiesneša 2020. gada 13. maija lēmumu piemērotos pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļus: 1) aizliegumu [personai B] satikties ar Jums, uzturēt fizisku vai vizuālu saskari, apzināti tuvoties Jums un atrasties tuvāk Jums par 50 (piecdesmit) metriem, izņemot tiesas sēdes; 2) aizliegumu [personai B] jebkādā veidā sazināties ar Jums; 3) aizliegt [personai B], izmantojot citu personu starpniecību, izņemot tiesu, neatkarīgu profesionālu mediatoru un bāriņtiesu, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar Jums. Pārējā daļā [...] rajona tiesas 2020. gada 16. decembra lēmumu atstāts negrozīts.

Apelācijas instances tiesa piekritusi blakus sūdzības iesniedzēja viedoklim, ka pirmās instances tiesa nav pietiekami izvērtējusi [personas B] iesniegtos pierādījumus. [Persona B] blakus sūdzībā tiesai ir norādījis, ka ir pieņēmis virkni lēmumu un, iesaistot vairākus speciālistus, pēc plāna iet soli pa solim šī mērķa sasniegšanai: 1) sadarbībā ar kognitīvi biheiviorālās psihoterapijas psihoterapeiti ir izstrādāts plāns nodarbību ciklam, kas veicinās viņa personības izmaiņas; 2) uzmeklējis un kļuvis par biedrības „Tēvi” biedru. Apmeklē biedrības pasākumus un pieredzes apmaiņas tikšanās ar citiem tēviem gan klātienē, gan on-line vidē - „Zoom” platformā; 3) apmeklējis un apguvis kursu „Vecāku izglītības programma”, kas noteikti veicinās labu, drošu un veselīgu piesaisti

starp viņu un bērniem, apmeklē un apgūst kursu „Ceļvedis audzinot pusaudzi”, kas neapšaubāmi veicinās vēl veiksmīgāku attiecību veidošanu starp viņu un dēlu; 4) atkārtoti vērsies [...] Sociālajā dienestā ar lūgumu iesaistīt viņu programmā „Sociālās Rehabilitācijas darbs ar personām, kas veikušas vardarbību” un pašreiz psiholoģes vadībā apmeklē nodarbības, kas neapšaubāmi palīdzēs turpmāk izvairīties no neadekvātas rīcības; 5) turpina aktīvu, uz sporta aktivitātēm balstītu, veselīgu dzīvesveidu, pilnībā atsakoties no jebkāda veida apreibinošām vielām. Vidēji 2-3 reizes nedēļā apmeklē [...] baznīcu [pilsētā]; 6) būtu gatavs arī mainīt darbavietu uz kādu daudz mazāk stresainu nozari, salīdzinot kādā pašreiz strādā.

[...] apgabaltiesa lēmuma pamatojumā norādījusi, ka pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu saglabāšana liedz pusēm iespēju komunicēt un risināt jautājumus, kas saistīti ar bērnu aizgādību un laulības šķiršanas procesu (civillietā Nr. [C7...20]), tostarp realizēt speciālistu ieteikumus par nepieciešamo darbību veikšanu, lai puses varētu apgūt prasmes konstruktīvi risināt jautājumus, pareizi veidot attiecības ar bērniem, respektējot bērnu tiesības uz pozitīvu saskarsmi ar abiem vecākiem. Vienlaikus [...] apgabaltiesa ņēmusi vērā Bāriņtiesas pārstāves 2020. gada 13. novembra sarunas protokolā ar [personu C] noskaidroto, ka jūtas mierīgāk, jo tētis viņam nevar zvanīt un neko prasīt, ar tēti tikties nevēlas, ja gribēs to darīt, pazvanīs viņam, un atzinusi, ka attiecībā uz bērniem ar [...] rajona tiesas tiesneša 2020. gada 25. septembra lēmumu piemērotie pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļi ir saglabājami.

Tātad [personai B] pēc [...] apgabaltiesas 2021. gada 25. februāra lēmuma bija jāievēro ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas E] 2020. gada 13. maija lēmumu noteiktais aizliegums atrasties mājoklim (konkrētā adrese), kurā Jūs pastāvīgi dzīvojat, tuvāk par 50 (piecdesmit) metriem un ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas E] 2020. gada 25. septembra lēmumu viņam noteiktie aizliegumi: 1) atrasties mājoklim, kurā pastāvīgi dzīvojat Jūs un bērni – dēls [persona C] un meita [persona D] tuvāk par 50 (piecdesmit) metriem; 2) jebkādā veidā tikties un jebkurā veidā sazināties ar bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D]; 3) izmantojot citu personu starpniecību, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D]; 4) satikties ar bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D], uzturēt ar viņiem fizisku vai vizuālu saskari, apzināti tuvoties viņiem un atrasties tuvāk viņiem par 50 (piecdesmit) metriem.

Lai gan [...] apgabaltiesa neatcēla [personai B] aizliegumu atrasties mājoklim (konkrētā adrese), kurā Jūs pastāvīgi dzīvojat, tuvāk par 50 (piecdesmit) metriem, faktiski tādu pat aizliegumu tiesa [personai B] noteica attiecībā pret Jums un bērniem citā adresē, mainoties Jūsu un bērnu dzīvesvietai. Aizliegums bija noteikts ar tiesas 2020. gada 25. septembra lēmumu.

[1.9] 2021. gada 30. martā Jūs [...] rajona tiesā iesniedzāt pieteikumu pret [personu B] par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, atkārtoti lūdzāt tiesu noteikt Jums pagaidu aizsardzības līdzekļus pret vardarbību.

Pieteikumā norādīts, ka, kopš [...] apgabaltiesa 2021. gada 25. februārī Jums atcēla pagaidu aizsardzību no [personas B], izjūtat no viņa emocionālu vardarbību. [Persona B] Jums zvana un raksta daudz Whatsapp ziņu (arī naktī), ziņās Jūs apvainojot un apmelojot, tādēļ jūtaties emocionāli sagrauta, kas negatīvi ietekmē gan darbu, gan rūpes par sadzīvi un Jūsu emocionālo stāvokli.

Pieteikumā Jūs paužat neapmierinātību, ka [...] apgabaltiesas lēmums nav pieņemts, izvērtējot visus apstākļus un riskus šāda lēmuma atcelšanai. Lai gan esat ņēmusi vērā tiesas ieteikumus un mēģinājusi ar [personu B] vienoties par laulības šķiršanu, saskarsmi

un uzturlīdzekļiem, taču bez rezultāta. Norādāt, ka [persona B] situāciju nevēlās konstruktīvi risināt, vēlas satīties un runāt ar Jums tikai klātienē, bet Jūs nevēlaties viņu satikt. Iespēja sazināties ar video zvanu [personai B] arī nav atbilstoša.

[Persona B] nav ņēmis vērā Jūsu viņam nosūtīto ziņu, lai Jums vairs neraksta un turpinājis rakstīt daudz Whatsapp ziņu (arī naktī, kas vispār nav pieļaujams), zvanīt, dzēst uzrakstītās ziņas, pirms Jūs tās vēl neesat paspējusi nofotografēt. Fakts, ka [persona B] raksta ziņas un dzēš tās uzreiz ārā, norāda uz vēlmi Jūs iebiedēt, likt domāt par [personu B]. Ziņas satur īpaši rupjus un aizvainojošus vārdus. Naktī, kad no [personas B] saņemtas Whatsapp ziņas, kuras pēc tam arī pats izdzēsis, kāds klauvēja pie loga. Jūs jutāties emocionāli ļoti smagi, jo [persona B] turpina ar ziņām un zvaniem Jūs emocionāli iespaidot un pazemot. [Persona B] vairākkārt ziņās prasījis tikties ar meitu [personu D], lai gan zina par tiesas noteikto aizliegumu meitu satikt.

Ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas E] 2021. gada 31. marta lēmumu (lieta Nr. [3...44]) daļēji apmierināts Jūsu pieteikums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Tiesa nolēmusi noteikt [personai B] aizliegumus: 1) atrasties mājoklī, kurā pastāvīgi dzīvojat Jūs, tuvāk par 50 (piecdesmit) metriem; 2) satīties ar Jums, uzturēt ar to fizisku vai vizuālu saskari, apzināti tuvoties Jums un atrasties Jums tuvāk par 50 (piecdesmit) metriem, izņemot tiesas sēdes; 3) jebkādā veidā sazināties ar Jums; 4) izmantojot citu personu starpniecību, izņemot tiesu, neatkarīgu profesionālu mediatoru un bāriņtiesu, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar Jums. Jūsu pieteikumu daļā, ar kuru lūgts noteikt aizliegumu [personai B] izmantot Jūsu personas datus, tiesa noraidījusi.

Tiesnesis, vērtējot pieteikumā norādītos faktus, atzinis, ka psiholoģiskā vardarbība pret Jums joprojām pastāv un var atkārtoties. Tādējādi lēmums par pagaidu aizsardzību ir pieņemams nekavējoties. Tiesnesis secinājis, ka [persona B] turpina veikt psiholoģisku vardarbību pret Jums un nav mainījis strīdu risināšanas metodes. No sarakstes redzams, ka [persona B] sarunās ar Jums nepiedāvā nekādus konstruktīvus strīdu risināšanas variantus, vienīgi izsaka Jums pārmetumus gan par to, ka Jūs viņu ignorējat, gan par to, ka pieprasāt pārmērīgus uzturlīdzekļus bērniem, gan par to, ka neko nedarāt, lai tiktu izbeigta pret [personu B] ierosinātā krimināllieta. Sarakste no [personas B] notikusi bieži un uzstājīgi, turklāt vēlas vakara un agrās rīta stundās. Tiesneša ieskatā, arī Jums būtu vēlams izvērtēt, vai nav vērts apmeklēt mediācijas procesu, kas sākumā notiek, mediatoram veicot individuālas pārrunas, un tikai pēc tam puses tiek mediatora klātbūtnē. Mediācija, iespējams, ļautu pusēm ātrāk izprast viņu patiesās vēlmes, saprast to, ka šajā gadījumā steidzami ir jāatrisina strīdi, kas skar bērnu intereses, visbeidzot nonākot abām pusēm pie rezultāta, kas ilgtermiņā būtu vislabākais gan bērniem, gan pašiem.¹²

Tātad ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas E] 2021. gada 31. marta lēmumu [personai B] tika noteikti aizliegumi Jūsu pagaidu aizsardzībai pret vardarbību, kādi tie bija pirms [...] apgabaltiesa 2021. gada 25. februāra lēmuma par aizsardzības pret vardarbību daļēju atcelšanu.

[1.10] 2021. gada 6. aprīlī VP RRP iecirknī reģistrēts Jūsu 2021. gada 1. aprīļa iesniegums par to, ka [persona B] 2021. gada 1. aprīlī ļaunprātīgi nepildīja tiesas nolēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. 2021. gada 21. aprīlī pieņemts lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu.¹³

[1.11] [...] rajona tiesa 2021.gada 26.aprīlī apmierināja [personas B] pieteikumu par noteiktās pagaidu aizsardzības bērniem pret vardarbību no [personas B] atcelšanu,

¹² [...] rajona tiesas tiesneša [personas E] 2021. gada 31. marta lēmums (lieta Nr. [3...44]).

¹³ [...] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembra vēstule Nr. N-511-2021-06635.

kas noteikts [personai B] ar [...] rajona tiesas tiesneša 2020. gada 25. septembra lēmumu. Tiesa šo lēmumu pamatoja ar to, ka atbildētājs ir sapratis savas kļūdas un ir mainījies, pilnveidojis savas zināšanas, ka “Cilvēki mainās, tāpēc tiesa tic, ka arī atbildētājs ir sapratis savas kļūdas un ir mainījies. Tiesa ņem vērā to, ka atbildētājs ir centies sevi pilnveidot, iegūt jaunas zināšanas un koriģēt savu uzvedību, kas ir priekšnoteikums saskarsmes atjaunošanai ar bērniem. Tiesa arī cer, ka iegūtās zināšanas ir devušas atbildētājam nepieciešamo izpratni, kā ir jākomunicē ar bērniem, lai tiem nenodarītu pāri, tāpat tiesa cer, ka atbildētājs ir sapratis, ka viņa rīcība, konkrēti, komunikācija ar dēlu, to apsaukājot, pazemojot, nevietā kritizējot un iesaistot vecāku konflikta risināšanā, ir bijusi nepareiza un faktiski vardarbīga.”¹⁴

[1.12] Ar [...] rajona tiesas 2021. gada 8. jūnija spriedumu civillietā Nr. [C7...20] prasība un pretprasība apmierinātas daļēji. Par minēto spriedumu [personas B] pilnvarotā pārstāve iesniegusi apelācijas sūdzību daļā par uzturlīdzekļu apmēru, kas nosūtīta izskatīšanai [...] apgabaltiesai.¹⁵

Tātad ar tiesas spriedumu tika izšķirts Jūsu un [personas B] strīds par bērnu dzīvesvietu un saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību ar tēvu.

[1.13] Jūsu iesniegums, ka [persona B] 2021.gada 4. un 5. septembrī lietotnē *Facebook* ievietojis komentārus, kas aizskar Jūsu godu un cieņu, izskatīts VP RRP iecirknī un 2021. gada 5. oktobrī pieņemts lēmums atteikt uzsākt kriminālprocesu. Jūs izmantojāt savas tiesības un pārsūdzējāt minēto lēmumu [...] prokuratūrai. 2021. gada 25. oktobrī [...] prokuratūras prokurore [persona H] atcēlusi minēto lēmumu un nosūtīja materiālu papildu pārbaudes veikšanai. 2021. gada 23. novembrī pēc papildus veiktās pārbaudes atkārtoti ticis pieņemts lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu. Minēto lēmumu Jūs pārsūdzējāt [...] prokuratūrai, kura 2021. gada 23. novembra lēmumu atstājusi spēkā.¹⁶

Jūsu iesniegums par to, ka [persona B], 2021. gada 4. septembrī sazinoties ar Jums, pārkāpa [...] rajona tiesas 2021. gada 31. marta lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, ticis izskatīts VP RRP iecirknī 2021. gada 6. oktobrī, pieņemot lēmumu atteikt uzsākt kriminālprocesu. Jūs izmantojāt savas tiesības un pārsūdzējāt minēto lēmumu [...] prokuratūrai. 2021. gada 25. oktobrī Jums sniegta atbilde, ka Jūsu lūgums noraidīts un 2021. gada 6. oktobra lēmums atstāts spēkā.¹⁷

[1.14] 2021. gada 8. septembrī Jūs vērsāties [...] rajona tiesā ar pieteikumu pret [personu B] par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Pieteikumā norādījāt, ka [persona B] joprojām nepārtraukti psiholoģiski ietekmē kopīgos bērnus. Uz pieteikuma iesniegšanas brīdī Jums bija noteikts pagaidu aizsardzības līdzeklis pret vardarbību no [personas B]. [Persona B] joprojām turpina pārkāpt lēmumu, turpina emocionāli ietekmēt Jūs un bērnus - saka par Jums nepatiesību, apmelo rīcībās, kādas neesat darījusi. [Personas B] rīcība būtu pārtraucama, lai saglabātu [personas C] garīgo veselību. [Persona C] jutās daudz mierīgāks, kad bija spēkā aizliegums [personai B] tikties ar bērniem. [Personas B] uzliktais pienākums [personai C] risināt pieaugušo problēmas traumē bērna psihi un var atstāt negatīvu iespaidu uz [personas C] mācībām un attīstību kopumā. [Personas B] pārmetumi par Jums rada bērnam vainas sajūtu par lietām, kuras viņš nevar ietekmēt. Pieteikumam pievienojāt audio ierakstus par [personas B] rīcību. [Persona D] vairākkārt ir teikusi, ka ar tēti nevēlas tikties, bet nevar viņam to pateikt, jo

¹⁴ [...] rajona tiesas 2021. gada 29. decembra lēmums lietā Nr. [3...43].

¹⁵ [...] rajona tiesas 2021. gada 30. novembra lēmums lietā Nr. [3...43].

¹⁶ [...] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembra vēstule Nr. N-511-2021-06635.

¹⁷ [...] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembra vēstule Nr. N-511-2021-06635.

baidās, ka tētis dusmosies. [Personas B] rīcība ir uzskatāma par emocionālo vardarbību pret [personu D]. [Personas B] jau iepriekš tiesai ir sniegtie pierādījumi par viņa darbu ar sevi (dažādas nodarbības, semināri, psihologa konsultācijas), lai izprastu bērnu sajūtas un vajadzības, nav devušas rezultātu un pāridarījumi bērnu psihei turpinās. Komunikācija ar [personu B] dēlam jau ir radījusi emocionālas sekas, ja netiks rasts risinājums emocionālās vardarbības pārtraukšanai, tad šīs traumatiskās sekas nākotnē radīs ļoti negatīvu ietekmi gan dēla, gan meitas nākotnē. Jūs pieteikumā norādījāt, ka [personai B] ir nepieciešams veikt psiholoģisko izpēti un līdz šādas izpētes rezultātu saņemšanai [personai B] būtu jāatņem saskarsmes tiesība ar bērniem, lai pasargātu bērnus no [personas B] emocionālās vardarbības.

Ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas I] 2021. gada 9. septembra lēmumu (lieta Nr. [3...38]) apmierināts Jūsu pieteikums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, un tiesa nolēmusi noteikt [personai B] aizliegumus: 1) atrasties mājoklim, kurā pastāvīgi dzīvojat Jūs bērni – dēls [persona C] un meita [persona D] - tuvāk par 50 (piecdesmit) metriem; 2) jebkādā veidā tikties un jebkurā veidā sazināties ar bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D]; 3) izmantojot citu personu starpniecību, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D]; 4) satikties ar bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D], uzturēt ar viņiem fizisku vai vizuālu saskari, apzināti tuvoties viņiem un atrasties tuvāk viņiem par 50 (piecdesmit) metriem.

Tiesnesis, vērtējot pieteikumā norādītos faktus un lietā esošo pierādījumus, atzīst, ka psiholoģiskā vardarbība pret bērniem var atkārtoties. Tiesa ir konstatējusi, ka [personas B] psiholoģiskā un emocionālā ietekme pret bērniem ir nopietni ietekmējusi bērnus. Tiesnesis uzskatījis, ka pagaidu aizsardzības līdzeklis - aizliegt [personai B] jebkādā veidā tikties un jebkurā veidā sazināties ar bērniem ir pilnībā piemērojams attiecībā uz bērniem līdz brīdim, kad tiks atrisināts jautājums par saskarsmes tiesības izmantošanas kārtību ar bērniem un spēkā stāsies tiesas spriedums civillietā Nr. [C7...20], kurā ir noteikta saskarsmes tiesību izmantošanas kārtība.

Tiesnesis nolēmis lēmumu nekavējoties nodot izpildei VP RRP iecirknim un lēmuma norakstu nosūtīt Bāriņtiesai.

Jāatzīmē, ka 2021. gada 9. septembrī jau bija stājies spēkā civillietā Nr. [C7...20] 2021. gada 8. jūnijā pieņemtais spriedums daļā par saskarsmes tiesības izmantošanas kārtību. Minētais spriedums bija pārsūdzēts daļā par uzturlīdzekļu apmēru bērniem.

Savukārt kriminālprocesā Nr.[3] (kuram pievienots arī Nr.[4]) ir spēkā stājies [...] rajona tiesas 2021. gada 17. septembra notiesājošs spriedums.¹⁸

[1.15] 2021. gada 20. septembrī [persona B], izmantojot savas tiesības, [...] rajona tiesā iesniedza pieteikumu par [...] rajona tiesas 2021. gada 9. septembra lēmumā noteikto pagaidu aizsardzības līdzekļu pret vardarbību atcelšanu. Tiesas sēdē viņa pilnvarotā pārstāve paskaidrojusi, ka Jūsu un [personas B] laulība ir šķirta, noteikta tēva un bērnu saskarsmes tiesības izmantošana kārtība, spriedums šajā daļā kā nepārsūdzēts ir stājies spēkā. Jūs neesat tiesā cēlusi jaunu prasību par saskarsmes tiesībām ar bērniem, tāpēc pagaidu aizsardzības līdzekļi pret vardarbību pret [personu B] ir piemēroti nepamatoti un ir atceļami. Jūsu un [personas B] starpā ir konflikts un pastāv strīds par uzturlīdzekļu apmēru, taču šī strīda atrisināšanā nedrīkst izmantot bērnus un ar viņiem manipulēt.

Jūs lūdzāt tiesu neatcelt ar [...] rajona tiesas 2021.gada 9.septembra lēmumu noteiktos pagaidu aizsardzības līdzekļus pret vardarbību no [personas B]. Tiesai

¹⁸[...] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembra vēstule Nr. N-511-2021-06635.

paskaidrojāt, ka spriedumu civillietā daļā par laulības šķiršanu un [personai B] noteikto saskarsmes tiesības izmantošanas kārtību neesat pārsūdzējusi, bet apelācija ir iesniegta par uzturlīdzekļiem un laulāto kopīgās mantas sadali. Tiesai paskaidrojāt, ka neesat iesniegusi un negatavojaties tiesā sniegt jaunu prasību pret [personu B] par saskarsmes tiesību izmantošanas kārtību. Spriedumā noteikto saskarsmes izmantošanas kārtību ar bērniem [persona B] ievēro un pret to Jums iebildumu nebija. [Persona B] turpinot emocionāli ietekmēt bērnus, dēlu iesaista vecāku savstarpējā konflikta risināšanā. Jūs joprojām izjūtot bailes un nedrošību no [personas B], kas secīgi var ietekmēt arī bērnus. Jūs paudāt viedokli, ka pagaidu aizsardzība bērniem pret vardarbību no [personas B] ir saglabājama līdz viņš nemainīs savu uzvedību.

Ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas I] 2021. gada 2. novembra lēmumu (Lieta Nr. [3...38]) nolemts: 1) atcelt visus [personai B], ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas I] 2021. gada 9. septembra lēmumu piemērotos līdzekļus pagaidu aizsardzībai pret vardarbību [personai B] noteiktos aizliegumus: 1) atrasties mājoklim, kurā pastāvīgi dzīvojat Jūs un bērni – dēls [persona C] un meita [persona D], tuvāk par 50 (piecdesmit) metriem; 2) jebkādā veidā tikties un jebkurā veidā sazināties ar bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D]; 3) izmantojot citu personu starpniecību, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar pušu kopīgajiem bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D]; 4) satikties ar pušu kopīgajiem bērniem – dēlu [personu C] un meitu [personu D], uzturēt ar viņiem fizisku vai vizuālu saskari, apzināti tuvoties viņiem un atrasties tuvāk viņiem par 50 (piecdesmit) metriem.

Tiesa konstatējusi, ka Jūs līdz 2021. gada 19. oktobrim [...] rajona tiesā neesat cēlusi nekādu prasību par civiltiesiskiem strīdiem, kas norādīti Civilprocesa likuma 250.⁴³ pantā, bet tiesas sēdē esat paskaidrojusi, ka spriedumu par noteikto tēva saskarsmi ar bērniem neesat pārsūdzējusi un arī jaunu prasību tiesā iesniegt negatavojaties. Tiesa norādījusi, ka pagaidu aizsardzība pret vardarbību ir līdzeklis, ar kura palīdzību aizskartā persona var realizēt savu pamattiesību pagaidu aizsardzību līdz civiltiesiska strīda atrisinājumam. Tiesa secinājusi, ja persona nesniedz prasību tiesā, tad viņa nevēlas realizēt savu pamattiesību aizsardzību likumā noteiktā civiltiesiskā kārtībā, līdz ar to nav arī likumīga pamata piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, kas paredzēti Civilprocesa likumā kā pagaidu aizsardzība līdz strīda atrisināšanai tiesas ceļā ar prasības iesniegšanu.

Vienlaicīgi tiesa norādījusi, ka spēkā ir pagaidu aizsardzība Jums no [personas B] apdraudējuma, kas noteikta ar [...] rajona tiesas 2020. gada 31. marta lēmumu.

Lēmuma norakstu nolemts nosūtīt VP RRP iecirknim un Bāriņtiesai.

[1.16] 2021. gada 26. novembrī Jūs [...] rajona tiesā iesniedzāt pieteikumu pret [personu B] par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Lieta sadalīta elektroniski 2021. gada 29. novembrī. Pieteikumā norādījāt, ka [persona B] joprojām psiholoģiski ietekmē kopīgos bērnus. Norādījāt, ka vērsīsieties tiesā ar prasību par saskarsmes tiesību atņemšanu [personai B]. Informējāt tiesu, ka situācija nav uzlabojusies un [persona B] joprojām turpina emocionāli ietekmēt bērnus. 2021. gada 24. novembrī viņš zvanījis dēlam [personai C] laikā, kad viņš atradās skolā, bļāvis, ka mammu nositīs. Pēc sarunas ar tēvu [personai C] nebija iespējams koncentrēties mācībām. Dēls pēc skolas mājās bijis ļoti satraukts un teicis, ka turpmāk nevēlas tikties ar tēvu, jo nevar vairs izturēt šādas sarunas. 2021. gada 23. novembrī [persona B] zvanīja dēlam un lūdzis pateikt Jums, ka maksās uzturlīdzekļus par bērniem 300 EUR, bet lai Jūs atsaucāt visus iesniegumus policijā un citur, jo citādi [persona C] dzīvošot pie [personas B] un pret Jums uzsāksot krimināllietu. 2021. gada 16. novembrī [persona B] zvanīja dēlam un runājis par Jums sliktus vārdus, runājis par attiecībām ar Jums, licis Jums pateikt, lai atsaucāt savas

liecības, citādi neliks Jums mieru, teicis, ka Jūs izbojājāt viņam dzīvi. 2021. gada 12. novembrī [persona B] vedis bērnus no savas dzīvesvietas uz bērnu dzīvesvietu un pa ceļam runājis par Jums un attiecībām ar Jums. [Persona B] uzliek pienākumu [personai C] risināt pieaugušo problēmas, šāda rīcība traumē bērna psihi un var atstāt negatīvu iespaidu uz [personas C] mācībām un attīstību kopumā. Lai gan [persona B] jau iepriekš tiesai ir sniedzis pierādījumus par to, ka ir mēģinājis daudz strādāt ar sevi (psihologu atzinumi, biedrības Tēvi apliecinājums u.c.), izprast bērnu sajūtas un vajadzības, pareizi ar bērniem komunicēt, tas nav devis rezultātu un pāri darījumi bērnu psihei turpinās.

Ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas J] 2021. gada 30. novembra lēmumu (Lieta Nr. [3...43]) nolemts [personai B] aizliegt: 1) atrasties mājoklim, kurā pastāvīgi dzīvo bērni [persona C] un [persona D], tuvāk par 50 (piecdesmit) metriem; 2) satikties ar bērniem: [personu C] un [personu D] un uzturēt ar viņiem fizisku vai vizuālu saskari; 3) izmantojot citu personu starpniecību, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar bērniem [personu C] un [personu D]; 4) jebkurā veidā sazināties ar bērniem [personu C] un [personu D].

Tiesnesis noteicis Jums termiņu līdz 2022. gada 14. janvārim prasības pieteikuma pret [personu B] iesniegšanai tiesā, izskaidrojot, ka gadījumā, ja noteiktajā termiņā prasība nav celta, tiesnesis pēc prasītāja vai atbildētāja pamatota pieteikuma saņemšanas pieņem lēmumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanu.

Nolemts lēmuma norakstu nekavējoties nosūtīt Valsts policijai lēmuma izpildes kontrolei.

Tiesas lēmumā norādīts: “No pieteikuma un sarunu audioierakstiem konstatējams, ka atbildētājs cenšas bērnus iesaistīt uzturlīdzekļu kārtošanos jautājumos un vecāku attiecību kārtošana, kā arī izsaka rupjus vārdus par bērnu māti. Saskaņā ar pieteikumā norādīto [persona B] 24.11.2021. zvanīja dēlam, kad viņš atradās skolā, bļāva un teica, ka mammu nositīs. Tāpat [persona B] ir bijis emocionāli vardarbīgs pret abiem bērniem 12.11.2021., kad viņus veda no savas dzīvesvietas uz bērnu dzīvesvietu, brauciena laikā bērniem stāstot par savām problēmām, kurās faktiski vainoja bērnu māti. Tiesneša ieskatā šāda atbildētāja rīcība vērtējama kā emocionālā vardarbība pret bērniem, jo tā neapšaubāmi rada stresu bērnos. Uz minēto ir norādījis arī dēls [persona C], paskaidrojot mammai, ka turpmāk nevēlas tikties ar tēvu, jo nevar vairs izturēt šāda veida sarunas.”

Pieteikumam pielikumā atrodas sarunu ieraksti, no kuriem tiesnesis konstatējis [personas B] psiholoģisko un emocionālo vardarbību pret dēlu [personu C] un meitu [personu D].

[1.17] 2021. gada 3. decembrī [persona B] izmantoja savas tiesības un iesniedza [...] rajona tiesā pieteikumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu atcelšanu, kas viņam piemēroti ar [...] rajona tiesas tiesneša 2021. gada 30. novembra lēmumu. Pieteikumā [persona B] norādījis, ka Jūs nevaldāt pār savām dūsmām un, atriebjoties viņam, 2021. gada 26. novembrī iesniedzāt tiesai pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, un viņam jau trešo reizi tiek faktiski atņemti bērni. Tiesnesis Jūsu pieteikumu nav izskatījis pieteikumi kritiski, uzskatot, ka Jūs ar parakstu apliecināt, ka pieteikumā sniegtā informācija ir patiesa, tādēļ viņam atņemti bērni, tāpat kā iepriekš. Jūs manipulējot ar bērniem. Bērni ļoti labprāt pavadot laiku ar tēvu. [Persona B] norādījis, ka viņa dzīvesbiedre varot apliecināt, ka sarunā ar viņu meita teikusi, ka ļoti ilgojas pēc tēta, bet dēls teicis, ka tas ir ļoti smagi redzēt tēvu, kurš uz ielas izvairās pat no acu kontakta, baidoties par jaunu krimināllietu. [Persona B] norādījis, ka patiesā varmāka esat Jūs, jo vēlaties lielākus uzturlīdzekļus. Uzsver, ka no uzturlīdzekļu maksāšanas neizvairās, to labprātīgi dara visu konflikta laiku.

Jūs tiesai norādījāt, ka [persona B] turpina emocionāli ietekmēt bērnus un Jūsu pienākums ir aizsargāt bērnu intereses un rūpēties par bērniem, viņu emocionālo veselību, drošību un labklājību. Jūsu kā atbildīgas un gādīgas mātes pienākums ir vērsties tiesībsargājošās iestādēs, lai aizsargātu bērnus no emocionālas vardarbības. No laika, kad pirmo reizi bērniem tikusi noteikta pagaidu aizsardzība no tēva, ir pagājis gads un divi mēneši un joprojām tēvs nav sapratis savas rīcības sekas un nenožēlo izdarīto. Jūs norādījāt, ka joprojām pastāv augsts [personas B] vardarbības atkārtotāšanās risks.

Ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas J] 2021. gada 29. decembra lēmumu (Lieta Nr. [3...43]) nolemts noraidīt [personas B] pieteikumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu atcelšanu, kas viņam piemēroti ar [...] rajona tiesas tiesneša 2021. gada 30. novembra lēmumu.

Lietas izskatīšanas gaitā tiesnesis konstatējis, ka Jums un [personai B] ir augsti konfliktējošas attiecības, kas apstiprinās ar lietā esošajiem pierādījumiem un pušu sniegtajiem paskaidrojumiem.

Minētajā tiesas lēmumā norādīts, ka [persona B] tiesai kā pierādījumus faktam, ka ir mainījies, bija iesniedzis:

1) klīniskās un veselības psiholoģes [personas K] atzinumu, kurā norādīts, ka “Psiholoģiskās izpētes laikā nav novērotas tādas [personas B] personības iezīmes, kas varētu negatīvi ietekmēt viņa spēju aprūpēt bērnus, nodarīt kaitējumu bērnu emocionālajai labsajūtai un attīstībai, kas būtu par pamatu ierobežot viņa saskarsmi ar bērniem”;

2) klīniskās psiholoģes [personas L] atzinumu, kurā norādīts, ka “Nav konstatētas personības iezīmes, kas apgrūtinātu bērnu aprūpi un ar to saistīto pienākumu veikšanu ikdienā. Pārrunājot jautājumus par bērnu audzināšanu un aprūpi, tēvs pauž izpratni par bērnu vecumposmu, emocionālo un fizisko vajadzību apmierināšanu, kā arī audzināšanas un aprūpes praktiskajiem aspektiem. Izpētes laikā nav konstatētas pazīmes, kuru dēļ būtu ierobežojama saskarsme ar bērniem”;

3) SIA [„X”] psiholoģes [personas M] noslēguma ziņojumu par [personu B], kurā norādīts, ka “[persona B] bija motivēts piedalīties konsultācijās, regulāri apmeklēja konsultācijas, darba procesā labprāt iesaistījies sarunā, runājis par sarežģījumiem attiecībās ar sievu, par tiesvedības procesa gaitu. Konsultācijās gūtas pamata zināšanas par vardarbības izpausmēm, vardarbības sekām, dusmu paškontroli, atbildību par vardarbīgu uzvedību. Konsultāciju gaitā vērojamas uzskatu un uzvedības izmaiņas, kas kopumā, domājams, var mazināt vardarbības risku nākotnē”;

4) apliecību par biedrības „Tēvi” organizētā „Vecāku izglītības programmas” kursa noklausīšanos un sniedzis informāciju, ka turpina apmeklēt biedrības „Tēvi” organizēto apmācības programmu „Ceļvedis audzinot pusaudzi”;

5) informāciju, ka turpina apmeklēt psihoterapijas kursu.

Tiesnesis norādījis, ka minētie apstākļi pirmšķietami varēja liecināt, ka [persona B] ir sapratis savas kļūdas un ir mainījies, kas bija par pamatu tiesas noteiktās pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanai. No [personas B] sniegtās informācijas un paskaidrojumiem tiesnesis secinājis, ka [persona B] ir viegli aizkaitināms, ātri kļūst dusmīgs un nespēj savas dusmas kontrolēt. Savas dusmas viņš “izgāž” uz dēlu, iesaistot dēlu vecāku konflikta risināšanā. Šāda [personas B] rīcība vērtējama kā psiholoģiska vardarbība pret dēlu. [Persona B] neizprot savas rīcības nepareizību un kaitējumu, kuru nodara dēlam. Tiesnesis secinājis, ka pastāv liela varbūtība, ka [persona B] arī turpmāk ar savām darbībām, uzvedību un izturēšanos var pielietot psiholoģisko vardarbību pret

bērniem, līdz ar to nav pamata viņam piemēroto pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu atcelšanai.

[1.18] 2022. gada 17. janvārī [persona B] izmantoja savas tiesības un atkārtoti iesniedza [...] rajona tiesā pieteikumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu atcelšanu, kas viņam piemēroti ar [...] rajona tiesas tiesneša 2021. gada 30. novembra lēmumu. Pieteikumā [persona B] norādījis, ka ar 2021. gada 30. novembra tiesas lēmumu Jums tika uzlikts pienākums līdz 2022. gada 14. janvārim iesniegt tiesā prasības pieteikumu saskarsmes un aizgādības tiesību jautājumā, bet prasība nav iesniegta. Pušu laulība tikusi šķirta un spriedums šajā daļā ir stājies likumīgā spēkā; strīds par laulāto uzturēšanas līdzekļu piedziņu arī nepastāv; strīds par pušu kopīgā mājokļa dalīšanu un par personiskiem aizskārumiem nekad nav tikuši iesniegti; pastāvēja strīds par aizgādības un saskarsmes tiesībām, bet tas tika atrisināts, un spriedums tajā daļā arī ir stājies likumīgā spēkā. [Persona B] norādījis, ka Jūs izraisot konfliktsituāciju un vērsaties tiesā pret viņu, esat neapmierināta ar esošajiem uzturlīdzekļiem un mēģināt izspiest no viņa vairāk, ļaunprātīgi izmantojat savu vecāku varu un ierakstāt bērna sarunas. Jūsu apgalvojums, ka [persona B] ietekmē dēlu un traucē mācīties, nav patiess, jo no 2020. gada 25. septembra nebija ar dēlu ne ticies, ne runājis, bet izvairījies no kontakta, baidoties no krimināllietām. Bāriņtiesa nekad nav atbalstījusi komunikācijas saiknes zudumu starp [personu B] un bērniem. Jūsu norādītais, ka meita [persona D] nemaz negribot pie tēta, bet baidoties to teikt, ir nepatiess, jo pēc iepriekšējo aizliegumu atcelšanas [personai B], atnākot viņai pretī uz bērnudārzu, vienmēr, ieraugot tēti, bijusi priecīga, mājās bieži vēlējusies samīļoties. [Personas B] ieskatā, no bērnu tiesību aizsardzības viedokļa, tieši Jūsu darbības un bērnu tēva emocionālā iespaidošana bērnu klātbūtnē un bērnu emocionālā izmantošana cīņā par uzturlīdzekļu piedziņu viennozīmīgi ir vērtējama kā emocionāla vardarbība pret bērniem. Konkrētajā situācijā uz abiem bērniem tiekot izdarīts ilgstošs un nepārtraukts emocionāls spiediens. Pirmkārt, bērniem visu laiku tiekot stāstīts negatīvais par viņu tēvu. Otrkārt, bērni pret viņu gribu tiekot ierauti vecāku konfliktā, un šobrīd tieši Jūs esat tā, kas ierauj bērnus konfliktā, jo bērni atrodas Jūsu ikdienas aprūpē.

Tiesai paskaidrojāt, ka esat iesniegusi prasības pieteikumu pret [personu B] par saskarsmes tiesību atņemšanu uz laiku un atsevišķas aizgādības noteikšanu, bet līdz 2022. gada 18. februārim Jums jānovērš tiesas norādītie trūkumi. Bērniem trešo reizi noteikti aizsardzības līdzekļi pret vardarbību no [personas B]. Informējāt tiesu, ka [persona B] joprojām emocionāli ietekmē bērnus, uzliek dēlam risināt pieaugušo problēmas. Sarunas ar bērniem ierakstāt, jo citādi nav iespējams pierādīt, kā [persona B] rīkojas ar bērniem. Tiesai norādījāt, ka [persona B] nav sapratis savas rīcības sekas un nenožēlo izdarīto. [Persona B] dēlam ir licis lasīt tiesas lēmumus un rupjiem vārdiem apsāucis Jūs. Jūsu un [personas B] komunikācija nenotiekot, tiesas noteikto pagaidu aizsardzības līdzekļu pret vardarbību no [personas B] dēļ. Ikdienā ar bērniem nepārrunājat attiecības ar bērnu tēvu, izņemot, ja bērni paši kaut ko pajautā, taču, lai pierādītu tiesai, ka [persona B] emocionāli iespaido bērnus, uzdodat par viņu bērniem jautājumus.

2022. gada 16. februārī tiesā saņemti [personas B] papildu paskaidrojumi, kuros norādīts, ka neuzspiedīs kontaktu ar dēlu, jo [persona C] ir aizvainots, bet lūdz iespēju redzēt, būt blakus un izdzīvot kopā ar [personu D] viņas bērniņu.

Ar [...] rajona tiesas tiesneša [personas J] 2022. gada 18. februāra lēmumu (Lieta Nr. [3...43]) nolemts atcelt ar [...] rajona tiesas tiesneša 2021. gada 30. novembra lēmumu [personai B] piemērotos pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļus: 1) aizliegumu satikties ar bērnu [personu D] un uzturēt ar viņu fizisku vai vizuālu saskari; 2) aizliegumu

izmantojot citu personu starpniecību, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar nepilngadīgo bērnu [personu D]; 3) aizliegumu jebkurā veidā sazināties ar nepilngadīgo bērnu [personu D]. [Personas B] pieteikums daļā par viņam piemēroto pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu attiecībā pret dēlu [personu C] atcelšanu noraidīts. Nolemts lēmuma norakstu nekavējoties nosūtīt Valsts policijai [..] rajona tiesas tiesneša 2021. gada 30. novembra lēmuma izpildes kontroles daļējai izbeigšanai un [..] novada bāriņtiesai.

Lietas izskatīšanas gaitā tiesnesis konstatējis, ka pusēm ir augsti konfliktējošas attiecības, kas apstiprinās ar lietā esošajiem pierādījumiem un pušu sniegtajiem paskaidrojumiem.

Lēmumā norādīts, ka Bāriņtiesā 2021. gada 29. decembrī veiktas pārrunas ar Jums. Pārrunās noskaidrots, ka [persona D] ļoti priecājas, ka tētīm mājās ir kaķēns un viņa vēlas tikt ar tēti, bet [persona C] nav aizmirsis emocionālos pāridarījumus no tēva puses. Ņemot vērā minēto, tiesnesis konstatējis, ka joprojām pastāv augsts vardarbības pret dēlu atkārtotās risks, nav mainījušies faktiskie apstākļi pret dēlu. Tiesnesis secinājis, ka pastāv liela varbūtība, ka [persona B] arī turpmāk ar savām darbībām, uzvedību un izturēšanos var pielietot psiholoģisko vardarbību pret dēlu, līdz ar to nav pamata viņam piemēroto pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu atcelšanai pret dēlu. Tiesa secina, ka lietā nav pierādījumu, ka meita [persona D] nevēlētos tikt ar tēvu vai viņa baidītos no tēta, tieši pretēji – viņa vēlas tikt ar tēti, un viņa ir priecīga, ka tētīm mājās ir kaķis. Arī Jūs paskaidrojumos neesat norādījusi, ka pastāvētu meitas apdraudējums no tēva puses.

Tiesa atzinusi, ka meitas interesēs nebūtu viņas ilgstoša nošķiršana no tēva. Tas, iespējams, radītu viņā priekšstatu par tēvu kā bīstamu vai sliktu cilvēku. Pie norādītajiem apstākļiem tiesa konstatēja, ka daļēji ir mainījušies apstākļi, kas bija par pamatu pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu piemērošanai [personai B].

[2] Tiesas novērtējuma ietekme efektīvai personu aizsardzībai pret vardarbību

[2.1] Iepazīstoties ar [..] rajona tiesas un [..] apgabaltiesas pieņemtajiem nolēmumiem attiecībā uz Jūsu un bērnu pagaidu aizsardzību pret vardarbību no [personas B], jāsecina, ka laika periodā no 2020. gada 13. maija līdz 2022. gada 18. februārim, tas ir nepilnu divu gadu laikā, ir pieņemti 11 tiesas nolēmumi:

- 1) 2020. gada 13. maijā – piemēroti aizliegumi attiecībā uz Jums, attiecībā uz bērniem atteikts;
- 2) 2020. gada 25. septembrī - piemēroti aizliegumi attiecībā uz bērniem;
- 3) 2020. gada 16. decembrī – noraidīts [personas B] lūgums atcelt aizliegumus;
- 4) 2021. gada 25. februārī – atcelti aizliegumi attiecībā uz Jums (izņemot par tuvošanos Jūsu dzīvesvietai), atteikts atcelt attiecībā uz bērniem; (apelācijas tiesa)
- 5) 2021. gada 31. martā - piemēroti aizliegumi attiecībā uz Jums;
- 6) 2021. gada 26. aprīlī - atcelti aizliegumi attiecībā uz bērniem;
- 7) 2021. gada 9. septembrī - piemēroti aizliegumi attiecībā uz bērniem;
- 8) 2021. gada 2. novembrī - atcelti aizliegumi attiecībā uz bērniem;
- 9) 2021. gada 30. novembrī - piemēroti aizliegumi attiecībā uz bērniem;
- 10) 2021. gada 29. decembrī - noraidīts [personas B] lūgums atcelt aizliegumus attiecībā uz bērniem;
- 11) 2021. gada 18. februārī – atcelti aizliegumi attiecībā uz [personu D].

Secināms, ka tiesu nolēmumi samērā īsā laika periodā pie vieniem un tiem pašiem vai līdzīgiem apstākļiem lietā bijuši pretēji. Ar nemitīgi mainīgajiem tiesas nolēmumiem bērniem nav tikusi nodrošināta stabilitāte, tēvam piemērotie aizliegumi nav sasnieguši mērķi – aizsargāt bērna tiesības būt pasargātam no vardarbības – netikt iesaistītiem vecāku domstarpībās. Tāpat tie nav atturējuši vardarbīgo personu no turpmāka cietušās personas apdraudējuma riska. Lai arī tiesa civillietas ietvaros attiecībā uz bērnu dzīvesvietas noteikšanu un saskarsmes tiesības īstenošanas kārtības noteikšanu ir pieņēmusi tādu spriedumu, kas apmierināja abus vecākus (vecāki spriedumu nav pārsūdzējuši un tas ir spēkā), vecāku strīds par uzturlīdzekļu apmēru turpinās un civillietas iztiesāšana nav noregulējusi vecāku attiecības tā, lai viņi abi pilnvērtīgi varētu piedalīties bērnu audzināšanā un aprūpē. Vecāku domstarpības ir tikai padziļinājušās, to nepārprotami ir veicinājuši tēva emocionālā vardarbība pret bērniem, iesaistot viņus domstarpību ar Jums risināšanā.

Tiesībsarga ieskatā, tieši tiesu rūpīgi izvērtētiem lēmumiem, to pamatotībai ir būtiskākā nozīme personu un, īpaši bērnu, pagaidu aizsardzībai no vardarbības.

Izskatot pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, tiesa vērtē, vai atbildētāja uzvedība ir tāda, kas rada risku pieteicēja vai bērnu pamattiesību aizskārumam. Situācijas izvērtēšana ir tiesas kompetencē. Atšķirībā no citu kategoriju lietām, kuras tiesa izvērtē civilprocesuālajā kārtībā, ievērojot sacīkstes principu, pieteikumus par pagaidu aizsardzību pret vardarbību izskata, izmantojot objektīvās izmeklēšanas principu.

Pirms gada - 2021. gada 25. martā tika veikti grozījumi Civilprocesa likumā, pilnveidojot tiesisko regulējumu. Minētie grozījumi stājās spēkā 2021. gada 20. aprīlī.

Lai mazinātu vardarbību un tās ietekmi uz visu sabiedrību, precīzāk un pēc iespējas vispusīgāk izskatītu pieteikumus pret vardarbību (fizisko, ekonomisko, emocionālo), likuma grozījumi konkrēto kategoriju lietās tiesai paredz lielāku brīvību un papildu pienākumus.

Civilprocesa likuma 250.⁵⁸ panta otrajā daļā veiktie grozījumi nosaka: “Tiesa vai tiesnesis pēc lietas dalībnieka lūguma vai pēc savas iniciatīvas pieprasa pierādījumus vai pieaicina institūcijas atzinuma sniegšanai un izlemj pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību 20 dienu laikā pēc tā saņemšanas”. Tātad tiesnesim tiek dota iespēja pieprasīt pierādījumus, tā palielinot tiesneša lomu apstākļu noskaidrošanā, un tas netiek pilnībā atstāts pieteicēja ziņā. Tāda pat kārtība ir noteikta Civilprocesa likuma 250.⁶⁴ pantā veiktajos grozījumos par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu pirms prasības celšanas. Ja pagaidu noregulējums vardarbības lietās tiek prasīts pirms prasības celšanas, tiesai pēc lietas dalībnieka lūguma vai pēc savas iniciatīvas ir tiesība pieprasīt pierādījumus, kā arī jau šajā procesa stadijā pieaicināt institūciju atzinuma sniegšanai attiecībā uz izteiktajām prasībām. Lai gan likumdevējs ir paredzējis palielināt tiesneša iesaisti apstākļu noskaidrošanā, pieteicējs netiek pilnībā atbrīvots no pierādīšanas pienākuma.

Civilprocesa likuma 250.⁵⁸ panta trīspadsmitajā daļā tiesnesim, izvērtējot lietas apstākļus, tiek dota iespēja pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību izskatīt slēgtā tiesas sēdē, iepriekš par to paziņojot lietas dalībniekiem. Minētajā tiesību normā ir noteikts, ka tiesa pēc vienas puses lūguma katru pusi var noklausīties atsevišķā tiesas sēdē. Līdz šim tāda iespēja nebija paredzēta.

Minētie grozījumi Civilprocesa likumā tika ieviesti, lai tiesai būtu iespēja vispusīgi izvērtēt situācijas apstākļus.

Tiesa, izskatot jautājumu par piemēroto pagaidu aizsardzības līdzekļu pret vardarbību atcelšanu, vērtē, vai apstākļi, kas bija par pamatu aizsardzības līdzekļu piemērošanai, ir mainījušies, vai arī pastāv tādi faktiskie apstākļi, kas pierāda, ka ir zudis pamats piemērotajiem aizsardzības līdzekļiem. Pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanas pamats var būt nevis pierādījumi, kuri, atbildētāja ieskatā, apgāž prasītāja iesniegtos pierādījumus, bet gan ziņas par tiesas iepriekš konstatēto apstākļu maiņu, kuras varētu būt par pamatu pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanai.

Tiesībsarga ieskatā tiesai, izskatot pieteikumu par piemēroto pagaidu aizsardzības līdzekļu pret vardarbību atcelšanu, ar īpašu rūpību būtu jāvērtē apstākļi un faktiskā situācija un jāizmanto tiesai noteiktās tiesības iegūt informāciju situācijas vispusīgai izvērtēšanai – lietās, kas skar bērnus, lūgt bāriņtiesu noskaidrot bērnu attieksmi (ne tikai sašaurināti noskaidrojot viņu viedokli) pret vecāku, kuram noteikti aizliegumi attiecībā uz bērnu, par attiecībām ar vecāku, par bērna vēlmi uzturēt attiecības ar vecāku, iespējamiem apgrūtinājumiem tās uzturēt (piemēram, bailes, trauksme u.c.) vai priekšnoteikumiem, lai attiecības ar vecāku notiktu. Tāpat tiesai ir iespējams pieaicināt lietas izskatīšanā bāriņtiesu, kurai, iespējams, ir zināma plašāka un aktuāla informācija par situāciju ģimenē, vecāka, kuram piemēroti aizliegumi, rīcību, sadarbību ar bāriņtiesu un sociālo dienestu. Iepazīstoties ar tiesu nolēmumiem, netika konstatēts, ka tiesas, izskatot pieteikumus vai apelācijas sūdzību, būtu izmantojušas Civilprocesa likumā tiesai paredzētās tiesības. Izlemjot pieteikumu tikai uz abu vecāku, kuriem ir strīds par būtiskiem savu attiecību un bērnu aizgādības un saskarsmes jautājumiem, sniegto informāciju, pastāv risks, ka tiesas rīcībā var nebūt būtiska informācija taisnīgas tiesas izspriešanai.

Bērnam ir tiesības brīvi izteikt savas domas, šajā nolūkā saņemt un sniegt jebkāda veida informāciju, tiesības tikt uzklautam. Jomās, kas skar bērna intereses, bērna viedoklim veltāma pienācīga vērība atbilstoši viņa vecumam un briedumam.¹⁹ Bērnam tiek dota iespēja tikt uzklautam jebkādas ar viņu saistītās iztiesāšanas vai administratīvās procedūrās vai nu tieši, vai ar sava likumiskā pārstāvja vai attiecīgas institūcijas starpniecību.²⁰

Iepazīstoties ar tiesu nolēmumiem, kuri pieņemti pēc [personas B] pieteikumiem un apelācijas sūdzības par viņam piemēroto pagaidu aizsardzības līdzekļu pret vardarbību atcelšanu, konstatējams, ka tiesas nav lūgušas Bāriņtiesai noskaidrot bērnu viedokli izskatāmajā lietā. Pieņemot [...] rajona tiesas 2022. gada 18. februāra lēmumu par aizliegumu atcelšanu [personai B] attiecībā uz meitu [personu D], tiesnesis balstījies uz Jūsu sniegto informāciju Bāriņtiesai par bērnu attiecībām ar tēvu. Lai gan normatīvais regulējums paredz, ka bērns var tikt uzklauts ar likumiskā pārstāvja starpniecību, lietās, kas saistītas ar vecāku savstarpējām domstarpībām, tiesai un Bāriņtiesai būtu jāizvērtē iespēja bērna viedokli noskaidrot nepastarpināti, lai novērstu tā vecāka, ar kura starpniecību bērns tiek uzklauts, personiska viedokļa paušanu, paužot bērnu attieksmi.

[2.2] Pieteikums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību ir līdzeklis, ar kura palīdzību aizskartā persona var realizēt savu pamattiesību pagaidu aizsardzību līdz civiltiesiska strīda atrisinājumam.

Pagaidu aizsardzība pret vardarbību pieļaujama prasībās par laulības neesamību vai šķiršanu, prasījumos personisku aizskārumu dēļ, prasībās par uzturēšanas līdzekļu piedziņu, prasībās par pušu kopīgā mājokļa dalīšanu, kurā tās dzīvo vienā

¹⁹ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 13. panta pirmā un trešā daļa.

²⁰ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20. panta otrā daļa.

mājsaimniecībā, vai tā mājokļa lietošanas kārtības noteikšanu, kurā puses dzīvo vienā mājsaimniecībā, un lietās, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām.²¹

Ja lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību pieņemts pirms prasības celšanas un tiesas noteiktajā termiņā prasība nav celta, tiesnesis pēc iespējamā prasītāja vai atbildētāja pamatota pieteikuma pieņem lēmumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanu.²²

Tāpat tiesa lēmumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanu pieņem gadījumā, ja tiesā nav celta prasība noteiktās lietu kategorijās. Tādēļ var būt tā, ka tiesa, izskatot prasītāja pieteikumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanu, nevērtē faktiskos apstākļus – vai situācija ir mainījusies un nepastāv vardarbības riski, bet pieņem lēmumu pēc formāla kritērija – nav celta prasība tiesā. Tāda situācija rodas arī tad, ja iepriekš celtā prasība ir izskatīta un tiesas nolēmums stājies spēkā, tāpat civiltiesisks strīds ir atrisināts.

Arī Jūsu situācijā [...] rajona tiesa 2021. gada 2. novembrī pieņēma lēmumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanu attiecībā uz bērniem, atzīstot, ka Jūs nekādu prasību par civiltiesiskiem strīdiem, kas norādīti Civilprocesa likuma 250.⁴³ pantā, nebijāt cēlusi, bet tiesas sēdē paskaidrojāt, ka spriedumu par noteikto saskarsmi ar bērniem neesat pārsūdzējusi un arī jaunu prasību tiesā iesniegt negatavojaties. Tiesa uzsvēra, ka pagaidu aizsardzība pret vardarbību ir līdzeklis, ar kura palīdzību aizskartā persona var realizēt savu pamattiesību pagaidu aizsardzību līdz civiltiesiska strīda atrisinājumam. Tiesas lēmumā norādīts, ja persona nesniedz prasību tiesā, tad viņa nevēlas realizēt savu pamattiesību aizsardzību likumā noteiktā civiltiesiskā kārtībā, līdz ar to nav arī likumīga pamata piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, kas paredzēti Civilprocesa likumā kā pagaidu aizsardzība līdz strīda atrisināšanai tiesas ceļā ar prasības iesniegšanu.²³

Iepriekš, kopdzīvē ar [personu B] esat kopīgi rūpējušies par bērniem. Vecāku sapulces meitas bērnudārzā apmeklēja abi vecāki. Gan māte, gan tēvs interesējas par meitas sasniegumiem, notikumiem grupiņā. Bērnu veselības aprūpi nodrošina gan tēvs, gan māte.²⁴ No minētā ir secināms, ka Jūsu bērni iepriekš ir saņēmuši abu vecāku gādību, kas ikvienam bērnam ir būtiska arī tad, ja vecāki dzīvo šķirti.

[...] rajona tiesas 2022. gada 18. februāra lēmumā norādīta Jūsu sniegtā informācija, ka tiesas noteiktajā termiņā esat iesniegusi prasības pieteikumu pret [personu B] par saskarsmes tiesību atņemšanu uz laiku un atsevišķas aizgādības noteikšanu. Ar tiesas 2022. gada 21. janvāra lēmumu pieteikums tika atstāts bez virzības un noteikts termiņš līdz 2022. gada 18. februārim lēmumā minēto trūkumu novēršanai, kurus Jūs noteiktā termiņā novērsīsiet. Iepriekš paudāt uzskatu, ka tēvam nav ierobežojamas saskarsmes vai aizgādības tiesības.

Secināms, ka lēmums par pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanu var tikt pieņemts pēc formāla kritērija, ja nav iesniegts pieteikums tiesā. Tā faktiski var rasties situācija, ka bērni var netikt pasargāti no vecāka vardarbības, lai gan vecāku strīds civiltiesiskā kārtībā ir atrisināts un spēkā stājies tiesas spriedums. Tomēr jāatzīst, ka ne vienmēr tiesā atrisināts strīds mazina vecāku konfliktus un bērni neturpina ciest no vecāka vardarbības. Piemēram, šķirti dzīvojošu vecāku strīdu dēļ bērni bieži vien tiek iesaistīti ilgstošās tiesvedībās vairākus gadus, jo vecāki ne vienmēr pilda tiesas nolemto.

²¹ Civilprocesa likuma 250.⁴³ pants.

²² Civilprocesa likuma 250.⁵⁸ panta divpadsmitā daļa.

²³ [...] rajona tiesas 2021. gada 2. novembra lēmums lietā Nr. [3...38].

²⁴ [...] novada bāriņtiesas 2021. gada 16. februāra lēmums Nr. 1-6/19 "Par atzinuma sniegšanu tiesai".

Lai būtu iespējams bērnu pasargāt no vardarbības, izmantojot valstī noteikto mehānismu pagaidu aizsardzībai pret vardarbību, lēmuma atcelšanai tomēr būtu svarīgi, lai tiesa izvērtē faktisko situāciju par iespējamiem vardarbības riskiem, nevis atceļ lēmumu tikai formālu apstākļu (pieteikuma esamība vai neesamība tiesā) dēļ. Par secināto tiesībsargs informēs Tieslietu ministriju diskusijas rosināšanai par iespējamiem uzlabojumiem tiesiskajā regulējumā.

[3] Tiesas pienākums informēt sociālo dienestu un bāriņtiesu, rīcība vardarbības ģimenē mazināšanai

[3.1] Ja no lietas par pagaidu aizsardzību pret vardarbību materiāliem izriet, ka tiek skartas nepilngadīga bērna vai personas ar ierobežotu rīcībspēju intereses, lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību vai lēmumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļa aizstāšanu vai atcelšanu tiesa papildus nosūta bāriņtiesai un sociālajam dienestam pēc bērna vai personas dzīvesvietas.²⁵ Minētā tiesību norma stājusies spēkā 2021. gada 20. aprīlī.

Aizsardzība no vardarbības ir iespējama tikai ar kompleksiem risinājumiem, tai skaitā ar sociālā dienesta un bāriņtiesas iesaisti, ne tikai ar tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību pieņemšanu.

Sociālais dienests no vardarbības cietušajai personai var piedāvāt gan sociālās rehabilitācijas pakalpojumu no vardarbības cietušajām personām, gan arī sniegt informāciju par cita veida atbalsta iespējām gan vietējā, gan valsts līmenī. Tomēr, ņemot vērā vardarbības upuru psiholoģiju un to, ka personai ir jābūt vēlmei saņemt palīdzību, sociālā dienesta iesaiste nevar tikt uzspiesta, līdz ar to paredzēts, ka tiesas lēmumu sociālajam dienestam nosūta tikai gadījumos, ja prasītājs ir izteicis šādu vēlmi. Izņēmums ir tie gadījumi, kad ar prasītāju kopā dzīvo bērns. Jautājumos, kuri skar nepilngadīgu bērnu, valstij ir jārīkojas aktīvi un ar mērķi nodrošināt un ievērot bērna vislabākās intereses. Līdz ar to gadījumos, pat ja prasītājs to nevēlas, tiesa par pieņemto lēmumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļa noteikšanu sociālo dienestu informē bērna vislabāko interešu ievērošanas nolūkos. Ar tiek nodrošināts ka, gadījumos, kad ar pagaidu aizsardzības pret vardarbības līdzekļa noteikšanu tiek skartas nepilngadīga bērna intereses, par to tiks informēts gan sociālais dienests, gan bāriņtiesa. Papildinājums attiecībā uz bāriņtiesas informēšanu gadījumos, kad tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību skar personas ar ierobežotu rīcībspēju intereses, pamatojams ar Bāriņtiesu likuma 4. panta otro daļu, kurā noteikts, ka bāriņtiesa prioritāri nodrošina bērna vai aizgādībā esošās personas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību.²⁶

Iepazīstoties ar tiesu nolēmumiem, kas pieņemti pēc 2021. gada 20. aprīļa, konstatējams, ka tajos nav norādes par lēmuma nosūtīšanu [...] novada pašvaldības Sociālajam dienestam. Tiesa minētos lēmumus ir nosūtījusi tikai Bāriņtiesai un Valsts policijai. Tātad [...] rajona tiesa nav izpildījusi Civilprocesa likuma 250.⁶² panta piektajā daļā noteikto pienākumu. Ņemot vērā, ka tiesas lēmumos ir norāde par lēmuma nosūtīšanu Bāriņtiesai un Valsts policijai, ir pietiekams pamats paļauties, ka lēmumi nav nosūtīti sociālajam dienestam. Pārbaudes lietas izskatīšanas laikā netika pieprasīta informācija no [...] novada pašvaldības Sociālā dienesta, lai pārliecinātos par lēmumu saņemšanu un secinājums ir izdarīts atbilstoši tiesas lēmumos norādītajam.

²⁵ Civilprocesa likuma 250.⁶² panta piektā daļa.

²⁶ 2021. gada 25. marta Likuma «Grozījumi Civilprocesa likumā» papildinātā anotācija; pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/322214-grozijumi-civilprocesa-likuma>

Tātad, ja [...] rajona tiesa nav informējusi [...] novada pašvaldības Sociālo dienestu, tad pastāv iespēja, ka sociālais dienests nav Jūs informējis par atbalsta iespējām un pieejamajiem pakalpojumiem rehabilitācijai no vardarbības. Tāpat, iespējams, nav noticis atbilstošs un pietiekams sociālais darbs ar bērnu tēvu vardarbīgas uzvedības mazināšanai.

[3.2] [...] rajona tiesa par pieņemtajiem lēmumiem par pagaidu aizsardzību pret vardarbību ir informējusi Bāriņtiesu. Pēc tiesas lēmuma saņemšanas Bāriņtiesai ir jārikojas atbilstoši kompetencei, lai novērstu bērnu tiesību un interešu apdraudējumu ģimenē.

Bāriņtiesa lemj par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, ja konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu.²⁷

Bāriņtiesa, ierosinot lietu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, veic riska novērtēšanu (vecāka līdzatkarība, problēmas neatzīšana u.tml.), informē vecāku par sekām un uzdod viņam sadarbībā ar sociālo dienestu noteiktā termiņā novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus. Ja vecāks šajā termiņā kavējas novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus un bērna palikšana ģimenē var radīt draudus bērna dzīvībai un veselībai, bāriņtiesa lemj par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam un bērna šķiršanu no ģimenes.²⁸

Senāts attiecībā uz bāriņtiesas rīcību gadījumā, kad saņemta informācija par iespējamu vardarbību pret bērnu ģimenē, spriedumā norādījis, ka “(..) gadījumā, kad bāriņtiesai kļūst zināmi apstākļi, kas norāda uz iespējamu vardarbību pret bērniem, konkrētās lietas izskatīšana ir bāriņtiesas kompetencē. Tas nozīmē, ka bāriņtiesai lieta jāņem savā pārziņā un jāveic visas no tiesību normām izrietošās darbības situācijas noskaidrošanai un risināšanai, sākot ar faktisko apstākļu izpēti, piefiksēšanu dokumentārā vai citādā formā, iesaistīto personu viedokļu noskaidrošanu utt. Tāpat tieši bāriņtiesai šādā situācijā jālemj būtiski ar tiesībām uz ģimenes dzīvi saistīti jautājumi, proti, par nepieciešamību šķirt bērnus no ģimenes, nododot citu personu aprūpē, un vecāku aizgādības tiesību iespējamu ierobežošanu. Bāriņtiesa nevar šo jautājumu izlemšanu atstāt citām institūcijām.”²⁹

Tātad Bāriņtiesai pēc lēmuma saņemšanas par pagaidu aizsardzību pret vardarbību ir jāveic darbības, lai noskaidrotu situāciju ģimenē un izvērtētu, vai bērniem nepastāv vardarbības apdraudējums, kura dēļ būtu jāierobežo vecāka aizgādības tiesības. Turklāt vardarbīgā vecāka rīcības novērtējums ir jāveic arī tādos gadījumos, ja vecāks nedzīvo kopā ar bērnu. Tiesībsarga ieskatā tiesas lēmuma saņemšana par vardarbību vai vardarbības apdraudējumu ir pietiekams pamats, lai Bāriņtiesa uzsāktu administratīvo lietu par aizgādības tiesībām un tās ietvaros veiktu riska novērtējumu vecākam un bērniem. Konstatējot riskus, Bāriņtiesai ir jāinformē vecāks par sekām un jāuzdod viņam sadarbībā ar sociālo dienestu noteiktā termiņā novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus. Minētais valstī noteiktais bērna tiesību aizsardzības mehānisms ir vērsts uz to, lai vecāki rīkotos un mainītu savu uzvedību, kas apdraud vai kaitē bērniem. Tātad minētais mehānisms ir instruments, kā uzlikt vecākam par pienākumu darīt visu iespējamo, lai tiktu nodrošinātu bērna vajadzības, tai skaitā tikt pasargātam no vecāka vardarbības, iesaistīšanas vecāku lojalitātes konfliktā.

²⁷ Bāriņtiesu likuma 22. panta pirmās daļas 5. punkts.

²⁸ Bāriņtiesu likuma 22. panta pirmā prim daļa.

²⁹ Augstākās tiesas 29.12.2017. sprieduma lietā Nr. SKA-1182/2017 (A420218516) 9. punkts.

Ņemot vērā, ka pārbaudes lietas mērķis nebija izvērtēt Bāriņtiesas rīcību pēc tiesas nolēmumu saņemšanas par [personai B] piemērotajiem aizliegumiem attiecībā uz bērniem, netika lūgta informācija Bāriņtiesai.

2021. gada 16. februārī Bāriņtiesa pēc tiesas pieprasījuma civillietā Nr. [C7...20] pieņēmusi lēmumu Nr. 1-6/19 "Par atzinuma sniegšanu tiesai" (lieta Nr. [3...2020]). Minētajā lēmumā norādīts, ka:

1) Bāriņtiesā 2020. gada 14. maijā saņemts [..] rajona tiesas 2020. gada 13. maija lēmums par Jums piemēroto pagaidu aizsardzību pret vardarbību no [personas B];

2) 2020. gada 21. maijā informējāt Bāriņtiesu par situāciju ģimenē, informējāt, ka [persona B] turpina ar Jums sazināties ar dēla [personas C] starpniecību, ko esat lūgusi nedarīt. Norādījāt, ka dēls tiek emocionāli iespaidots, tēvs īsziņās sūta nepatiesu informāciju par Jums, apmelo, apsaukā [personu C] rupjiem vārdiem. [Persona C] pārdzīvo, ka tiek iesaistīts vecāku savstarpējo attiecību risināšanā;

3) Bāriņtiesā 2020. gada 4. jūnijā veiktas pārrunas ar [personu B], kurš atzinis savu rīcību par īsziņu sūtīšanu. Norādījis, ka ar dēlu tiekas bieži, ar meitu reti. Apgalvojis, ka bērnus neietekmē, apmeklē psihoterapeitu, piedāvājis arī Jums apmeklēt psihoterapeitu, piekrist apmeklēt mediāciju, paudis viedokli, ka ir jādara viss iespējamais, lai saglabātu ģimeni, ar abiem bērniem vēlas tikties bez ierobežojuma;

4) Bāriņtiesā iesniegts psiholoģes 2020. gada 24. jūnijā sniegtais atzinums par psiholoģiskās izpētes, kura veikta pēc Jūsu pieprasījuma, rezultātiem bērniem. Tajā secināts, ka abi vecāki turpina risināt nesaskaņas savā starpā, bērni apzināti un neapzināti tiek iesaistīti vecāku problēmu un domstarpību risināšanā. Tas bērnos rada izkropļotu priekšstatu par lomām ģimenē un vecāku attiecībām. Atzinuma ieteikumos norādīts, ka harmoniskai bērnu attīstībai būtu svarīga abu vecāku piedalīšanās bērnu audzināšanā, vecākiem ieteicamas mediācijas nodarbības savstarpējo attiecību uzlabošanai. Vecākiem vēlams atrisināt ar bērnu audzināšanu saistītos jautājumus, savstarpēji vienoties par kopējo sadarbību, atdalot savas kā partneru attiecības no savām kā vecāku lomām. Abu bērnu interesēs ir augt apstākļos, kas nodrošina pilnvērtīgu attīstību, mīlestības un izpratnes atmosfēru, bērniem ir nozīmīgi būt drošībā. Bērnu vislabākās interesēs būtu nemainīt ierastos dzīves apstākļus un ierasto dienas režīmu, nepakļaujot bērnus vēl lielākai emocionālai spriedzei. Psiholoģe norādījusi, ka emocionāli tuvas attiecības bērniem ir izveidojušās ar abiem vecākiem, bet ar māti ir ciešāka emocionālā piesaiste, tāpēc būtu vēlams saglabāt dzīvesvietu pie mātes un ar tēvu būtu vēlama regulāra saskarsme. Bērniem nepieciešama psiholoģiskā palīdzība traumatisko seku mazināšanai un emocionālās stabilitātes nodrošināšanai;

5) Bāriņtiesa par situāciju ģimenē informējusi [..] novada Sociālo dienestu un lūgusi to savas kompetences ietvaros iesaistīties situācijas risināšanā;

6) 2020. gada 23. septembrī Sociālais dienests informējis Bāriņtiesu, ka Jūs 2020. gada 13. augustā uzsākat sociālo rehabilitāciju pilngadīgām personām, kuras cietušas no vardarbības. Sociālā rehabilitācija piedāvāta arī [personai B], viņš no piedāvātās sociālās rehabilitācijas atteicies, jo apmeklējis psihoterapeita konsultācijas par saviem līdzekļiem. [Persona C] no 2020. gada 30. jūlija dzīvesvietā saņēmis sociālās rehabilitācijas pakalpojumu bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām.

7) 2020. gada 23. septembrī Jūs Bāriņtiesā iesniedzāt iesniegumu ar pielikumiem, ka [persona B] pārkāpis tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, turpina sazināties ar Jums ar dēla starpniecību, [persona C] ļoti pārdzīvo, ka tiek iesaistīts konfliktu risināšanā, tēvs dēlu emocionāli iespaido, gan tiekoties klātienē, gan sūtot ziņas Whatsapp. Informējāt Bāriņtiesu par [personai B] piemēroto sodu pēc Krimināllikuma

168.¹ panta par ļaunprātīgu tiesas lēmuma nepildīšanu. Lūdzāt veikt [personas B] psiholoģisko izpēti, lai noteiktu, vai [persona B] drīkst tikt ar bērniem, kā arī lūdzāt līdz psiholoģiskās izpētes rezultātu saņemšanai [personai B] atņemt saskarsmes tiesību ar bērniem;

8) 2020. gada 24. septembrī sarunā ar Bāriņtiesu [persona B] apliecinājis, ka komunikācija ar Jums notiek ar dēla starpniecību. Meitu apmēram divas reizes nedēļā tēvs izņem no bērnudārza, pavada laiku ar viņu un ap plkst. 20:30 nogādā dzīvesvietā pie Jums. Ar [personu C] tiek tas, kad dēls vēlas. Norādījis, ka ir informējis [personu C] par atsevišķām lietām, par strīdu rezultātiem, par to, ka ir sodīts. [Persona B] vēlēties apmeklēt mediāciju kopā ar Jums, lai ātrāk atrisinātu konfliktu;

9) 2020. gada 25. septembrī Jūs informējat Bāriņtiesu, ka par [personas B] vardarbību pret bērniem esat vērsusies tiesā par pagaidu aizsardzību pret vardarbību;

10) 2020. gada 28. septembrī Bāriņtiesā saņemts [...] rajona tiesas 2020. gada 25. septembra lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību bērniem no [personas B];

11) 2020. gada 8. oktobrī [persona B] vērsies Bāriņtiesā par Jūsu rīcību, uzskatot, ka Jūs ļaunprātīgi izmantojat savu aizbildnību un bērni ilgstoši tiek pakļauti Jūsu emocionālajai vardarbībai. Viņš lūdzis Bāriņtiesu izvērtēt Jūsu darbības pret bērniem;

12) 2020. gada 10. novembrī Sociālais dienests informējis Bāriņtiesu, ka ar [personu B] ir noslēgts sadarbības līgums un uzsākts psihosociālais darbs. Viņam ir izstrādāts rehabilitācijas/intervences plāns un noteikti izpildāmie uzdevumi. [Persona B] sadarbībai ir atvērts, iesaistās līdzdarbības pienākumu pildīšanā, pilda noteiktos uzdevumus;

13) 2020. gada 19. novembrī Sociālais dienests informējis Bāriņtiesu un pievienojis Noslēguma formu par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu [personai C] dzīvesvietā, kurā norādīts, ka psihologs tālākai darbībai iesaka nodrošināt bērnam ģimenē emocionālu un fizisku drošību. Tēvam ieteicamas psihologa konsultācijas uzvedības modeļa koriģēšanai un audzināšanas jautājumu pārrunāšanai. Norādīts, ka ar laiku būtu vēlama abu vecāku piedalīšanās [personas C] audzināšanā, tādēļ abiem vecākiem ir ieteicama mediācija savstarpēju vecāku attiecību uzlabošanai. Abiem vecākiem ieteicams konstruktīvs dialogs par galvenajiem bērna aprūpes un audzināšanas jautājumiem, tāpat ieteicams izvairīties konfliktos iesaistīt bērnu vai radīt negatīvu viedokli bērnam par otru vecāku;

14) 2020. gada 8. decembrī Bāriņtiesā saņemts klīniskās un veselības psiholoģes [personas K] 2020. gada 25. novembra Atzinums par [personas B] psiholoģisko izpēti. Atzinuma secinājumos psiholoģe norādījusi, ka [personas B] uzvedībā un emocionālajās reakcijās nav saskatāmi riska faktori, uzvedība nepārsniedz sociāli pieņemamu normu robežas un atrodas adaptīvas uzvedības robežās jeb nav pamata uzskatīt, ka vīrietim ir tipisks agresīvs uzvedības modelis, vīrieša uzvedība nav apdraudoša. [Personas B] emocionālās reakcijas un stāstītais demonstrē, ka viņš jūt emocionālu piesaisti saviem bērniem, savai ģimenei, nespēj cilvēcīgi pieņemt notiekošo, jūt lielu atbildību par savu bērnu labklājību un nošķirtību no bērniem viņu sāpina. Tēvs ilgojas pēc saskarsmes ar saviem bērniem, psiholoģiskās izpētes laikā nav novērotas tādas [personas B] personības iezīmes, kas varētu negatīvi ietekmēt viņa spēju aprūpēt bērnus, nodarīt kaitējumu bērnu emocionālajai labsajūtai un attīstībai, kas būtu par pamatu viņa saskarsmes ar bērniem ierobežošanai;

15) 2020. gada 17. decembrī Bāriņtiesā saņemts [...] rajona tiesas 2020. gada 16. decembra lēmums, ar kuru nolemts noraidīt [personas B] pieteikumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanu;

16) 2021. gada 22. janvārī saņemts Jūsu lūgums Bāriņtiesai sniegt viedokli gadījumā, ja lūgsiet tiesai noteikt viena vecāka atsevišķu aizgādību pār bērniem. Norādījāt, ka lūguma mērķis nav atņemt [personai B] bērnu aizgādības tiesības, bet gan iespēja bez [personas B] piekrišanas pieņemt lēmumus, kas būtiski ietekmē bērnu attīstību, veselību, izglītību. Lūgumu pamatojāt ar argumentiem, ka pušu kopdzīves laikā [persona B] nav būtiski piedalījies jautājumu risināšanā par bērnu attīstību, veselību, izglītību. Tiesa ir konstatējusi emocionālo vardarbību un noteikusi Jums un bērniem pagaidu aizsardzības līdzekli pret vardarbību, tādēļ būtu likumsakarīgi, ja Jums tiktu noteikta viena vecāka atsevišķa aizgādība par bērniem. Norādījāt, ka nav pieļaujama situācija, kad tiktu apgrūtināta lēmumu pieņemšana, kas var būtiski ietekmēt bērnu attīstību, gadījumā, kad pastāv emocionāla vardarbība un kopīgas aizgādības īstenošana nav iespējama;

17) 2021. gada 9. februārī Bāriņtiesā saņemts klīniskās psiholoģes [personas L] atzinums par [personas B] psiholoģiskās izpētes rezultātiem. Atzinumā norādīts, ka [persona B] izjūt diskomfortu un pazeminātu garastāvokli saistībā ar šī brīža situāciju. Krīzes situācijā emocijas var izraģēt caur uzvedību, tādējādi iesaistoties konfliktos un paužot destruktīvu uzvedību. Nav konstatētas personības iezīmes, kas apgrūtinātu bērnu aprūpi un ar to saistīto pienākumu veikšanu ikdienā. Tēvs pauž izpratni par bērnu vecumposmu, emocionālo un fizisko vajadzību apmierināšanu, kā arī audzināšanas un aprūpes praktiskajiem aspektiem, viņa personības izpētes laikā nav konstatētas pazīmes, kuru dēļ būtu ierobežojama saskarsme ar bērniem.

No Bāriņtiesas 2021. gada 16. februāra lēmuma Nr. 1-6/19 "Par atzinuma sniegšanu tiesai" satura nav izsecināms, ka Bāriņtiesa pēc informācijas saņemšanas no tiesas par [personai B] piemērotajiem aizliegumiem aizsardzībai pret vardarbību un Jūsu sniegtās informācijas vai savas iniciatīvas būtu uzsākusi administratīvo lietu par [personas B] aizgādības tiesībām, novērtējusi riskus un uzlikusi pienākumu [personai B] sadarbībā ar Sociālo dienestu novērst bērnu attīstībai nelabvēlīgus apstākļus. Vienlaikus ir konstatējams, ka Bāriņtiesa ir informējusi Sociālo dienestu un [persona B] ir sadarbojies ar Sociālo dienestu, lai koriģētu savu uzvedību.

[4] Pienākums atbildētājam apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai

Ar 2021. gada 1. jūliju Civilprocesa likuma 250.⁴⁷ panta pirmās daļas 7.¹ punktā ir noteikts, ka viens no pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļiem ir pienākums atbildētājam apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai. Izskatot prasību, tiesa vai tiesnesis pēc savas iniciatīvas var piemērot Civilprocesa likuma 250.⁴⁷ panta pirmās daļas 7.¹ punktā minēto pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekli.³⁰ Pienākums atbildētājam apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai – pēc savas būtības ir atšķirīgs no citiem pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļiem, jo ir vērsts uz to, lai novērstu vai mazinātu turpmākus vardarbības riskus ilgtermiņā. Īpaši būtiski tas ir gadījumos, ja vardarbība notikusi tādā ģimenē, kur aug bērni un attiecības ar bērniem ir turpināmas, ja tas atbilst bērna interesēm. Tādēļ ir būtiski, ka arī gadījumos, kad prasītājs savā pieteikumā pirms prasības celšanas nav lūdzis tiesai piemērot šo līdzekli, tiesai ir rīcības brīvība piemērot šo pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekli – pienākums atbildētājam apgūt sociālās

³⁰Civilprocesa likuma 250.⁵⁸ pants septītā prim daļa.

rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai – arī pēc savas iniciatīvas ar mērķi novērst vai mazināt turpmākus vardarbības riskus ilgtermiņā.³¹

[Persona B] pēc savas iniciatīvas ir vērsies pašvaldības sociālajā dienestā, lai apmeklētu kursus programmā „Sociālās rehabilitācijas darbs ar personām, kas veikušas vardarbību”.

Tā kā [persona B] minētos kursus ir apmeklējis pēc savas iniciatīvas, tiesai nebija lietderīgi viņam piemērot pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekli - pienākumu apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai. Secināms, ka ar kursu apmeklējumu nav sasniegts mērķis – novērst turpmākus vardarbības riskus. Jāatzīst, ka kursu apmeklējums ne vienmēr var dot plānoto rezultātu, jo iegūtās zināšanas ir jāprot pielietot praksē un ne visiem tas izdodas. Kursu apmeklējums kā pagaidu aizsardzības no vardarbības līdzeklis ir noteikts kā viens no iespējamiem risinājumiem vardarbības mazināšanai, bet tas nevar būt vienīgais risinājums, jo vardarbīgas uzvedības cēloņi var būt dažādi, (piemēram atkarību problēmas). Tādēļ jaunu zināšanu apgūšana vien var nesasniegt mērķi, ja vispirms nav novērsti vardarbības cēloņi. Tāpat kursu apmeklējums var nedot cerēto rezultātu, ja vardarbīgā persona nav motivēta mainīt savu uzvedību, ir pārliecināta par savas rīcības pareizību, tādēļ kursus apmeklē formālu apsvērumu dēļ vai lai radītu iespaidu par sociāli vēlamu rīcību un izpildītu tiesas nolemto.

Vardarbīgo personu sociālās rehabilitācijas programmu novērtējums, ko veikušas Amerikas Savienotās Valstis un Apvienotā Karaliste, rāda, ka apmēram 50-90% no programmas beidzējiem ir nevardarbīgi turpmākajā laika periodā no sešiem mēnešiem līdz trim gadiem.³² Ņemot vērā, ka pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzeklis – pienākums apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai ir nesen ieviests mehānisms, tā efektivitāte un iespējamie uzlabojumi būs izvērtējami pēc noteikta laika – vismaz gada pēc tā ieviešanas.

[5] Valsts policijas un prokuratūras amatpersonu rīcības vērtējums

Iesniegumā Jūs norādāt uz, iespējams, neefektīvu valstī noteikto tiesību aizsardzības mehānismu tiesas lēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšanas gadījumā. Esat norādījusi gan uz Valsts policijas, gan prokuratūras amatpersonu, iespējams, neatbilstošu rīcību, izskatot Jūsu iesniegumus par tiesas lēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu. Tāpat norādīts, ka trīs krimināllietās piemērotais sods par minēto likumpārkāpumu nav sasniedzis mērķi, lai persona pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas.

Pārbaudes lietas ietvaros Ģenerālprokuratūrai tika lūgts, sniedzot atbildi Jums, nosūtīt to zināšanai tiesībsargam. Tiesībsargs ir saņēmis divas Jums adresētās atbildes uz Jūsu 2021. gada 6. decembra iesniegumu – [..] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembra vēstuli Nr. N-511-2021-06635 un [..] tiesas apgabala prokuratūras virsprokurora [personas N] 2021. gada 21. decembra vēstuli.

[..] prokuratūras prokurore [persona F] ir veikusi Jūsu iesniegumā norādītās informācijas pārbaudi attiecībā uz Jūsu VP RRP iecirknī reģistrētiem iesniegumiem par [personu B] saistībā ar tiesas nolēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību

³¹2021. gada 25. marta Likuma «Grozījumi Civilprocesa likumā» papildinātā anotācija; pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/322214-grozijumi-civilprocesa-likuma>

³²E. .Drobiševska, D. Daugule “Pagaidu aizsardzība pret vardarbību civilprocesā – nākamais solis”, Jurista Vārds Nr.13 (1175) 30.03.2021.

nepildīšanu. Prokurore atzinusi, ka visi Jūsu iesniegumi izskatīti likumā noteiktajā kārtībā, uzsākti vairāki kriminālprocesi, ir notiesājošs spriedums un prokurora priekšraksts par sodu. Gadījumos, kad nebija pamata kriminālprocesa uzsākšanai, pieņemti lēmumi par atteikšanos tos uzsākt. Jūs esat izmantojusi savas tiesības pārsūdzēt pieņemtos nolēmumus. [...] prokuratūras prokurores [personas F] ieskatā viss augstākminētais nav vērtējams kā kādas tiesībsargājošās iestādes atteikums novērst iesniegumā minēto likuma pārkāpumu, bet apstākļi, ka [persona B], Jūsaprāt, turpina pārkāpt tiesas nolēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, nevar būt par pamatu, lai visu Jūsu pieminēto tiesībsargājošo iestāžu darbu vērtētu kā neatbilstošu.

[...] tiesas apgabala prokuratūras virsprokurors [persona N] pārbaudes lietā izvērtējis [...] prokuratūras prokurores [personas F] 2021. gada 14. decembrī Jums sniegto informāciju un atzinis, ka prokurore [persona F] atbildē Jums sniegusi izvērstu, juridiski korektu un lietas faktiskajiem apstākļiem atbilstošu skaidrojumu attiecībā uz VP RRP iecirknī iesniegto Jūsu iesniegumu virzību, tajos pieņemtajiem lēmumiem, to pārsūdzību un pārsūdzības rezultātiem, kā arī uzsāktu kriminālprocesu Nr.[1], Nr.[3], Nr.[4] un Nr.[2] virzību. Izvērtējot kriminālprocesos Nr.[1] un Nr.[3] pieņemtos nolēmumus un prokuroru pozīciju saistībā ar soda piemērošanu [personai B], virsprokurors [persona N] secinājis, ka ņemti vērā visi Krimināllikuma 46. pantā definētie soda noteikšanas vispārējie principi, nevienā kriminālprocesā nekonstatē pieļautus normatīvo aktu pārkāpumus. Visos līdz šim pret [personu B] uzsāktajos kriminālprocesos panākts Kriminālprocesa likuma 1. pantā definētais likuma mērķis - noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē.

Secināms, ka [...] prokuratūras prokurore [persona F] ir izvērtējusi Jūsu iesniegumu virzību un to izskatīšanu Valsts policijā, nekonstatējot Valsts policijas amatpersonu neatbilstošu rīcību un Jūsu tiesību aizskārumu. Savukārt [...] tiesas apgabala prokuratūras virsprokurors [persona N] pārbaudes lietā izvērtējis [...] prokuratūras prokurores [personas F] Jums sniegto atbildi, prokuroru rīcību kriminālprocesos, nekonstatējot normatīvo aktu pārkāpumus iesaistīto prokuroru rīcībā.

[6] Cietušā statuss kriminālprocesā

Iesniegumā norādāt, ka Jums nav likumiskas tiesības lēmumus un spriedumus par soda noteikšanu [personai B] pārsūdzēt, jo nebijāt lietas dalībniece – cietusī, lai arī katrs tiesas lēmuma pārkāpums tieši skar Jūs, jo tā ir turpināta vardarbība pret Jums.

Tiesas nolēmuma pārkāpšana rada aizsargājamajai personai nedrošuma sajūtu, pakļauj viņu fiziskas, psihiskas, bet nereti – arī seksuālas vardarbības riskam. 168.¹ pants “Par ļaunprātīgu nolēmuma par aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu” ir iekļauts Krimināllikuma XVII nodaļā (Noziedzīgi nodarījumi pret ģimeni un nepilngadīgajiem), nevis Krimināllikuma XXIII nodaļā (Noziedzīgi nodarījumi pret jurisdikciju). Tā faktiski tiek uzsvērts, ka primārais iemesls kriminālatbildības paredzēšanai šajā gadījumā ir nevis rūpes par jurisdikcijas interešu aizsardzību tiesas nolēmumu izpildē, bet nepieciešamība efektīvi aizsargāt personu no vardarbības, ko rada viņas tuvinieki. Tas nenozīmē, ka kriminālpārkāpums neapdraud jurisdikcijas intereses, tomēr šīs intereses ir vērtējamas kā papildu tiešais objekts.³³

³³Judins A. Nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana. Jurista Vārds, 20.10.2015., Nr. 41 (893), 22.-27.lpp.,

Cietušais kriminālprocesā var būt fiziskā persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, proti, morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums.³⁴ Personu par cietušo var atzīt tikai ar pašas personas vai tās pārstāvja piekrišanu. Persona, kura nevēlas būt par cietušo, iegūst liecinieka statusu.³⁵ Personu par cietušo atzīst procesa virzītājs ar savu lēmumu, ko var uzrakstīt arī rezolūcijas veidā. Procesā virzītājs savlaicīgi informē personu par tās tiesībām tikt atzītai par cietušo kriminālprocesā.³⁶ Tiesa var atzīt personu par cietušo krimināllietas iztiesāšanā līdz tiesas izmeklēšanas sākumam pirmās instances tiesā, ja tiesai pieteikts šāds lūgums.³⁷

Tātad kriminālprocesa, kurš tika uzsākts pēc Krimināllikuma 168.¹ pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma pazīmēm, virzītājam bija pienākums Jūs savlaicīgi informēt par tiesībām tikt atzītai par cietušo kriminālprocesā. Ja Jums ar noziedzīgu nodarījumu bija radīts kaitējums - morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums, Jums bija jāiesniedz procesā virzītājam rakstisks iesniegums ar lūgumu atzīt Jūs par cietušo kriminālprocesā. Tikai pēc Jūsu piekrišanas saņemšanas procesā virzītājam būtu jāizlemj par Jūsu atzīšanu par cietušo. Tādas tiesības Jums bija līdz tiesas izmeklēšanas sākumam. Ja Jums nebija radīts kaitējums vai Jūs nevērsāties ar lūgumu atzīt Jūs par cietušo, Jūs nevarējāt tikt atzīta par cietušo.

Jāatzīst, ka ne [...] prokuratūras prokurores [personas F], ne [...] tiesas apgabala prokuratūras virsprokurora [personas N] Jums sniegtās atbildes par pārbaudes lietā konstatēto nesatur informāciju par Jūsu iesniegumā minēto aspektu, ka neesat kriminālprocesos atzīta par cietušo. Tādēļ nav iespējams nepārprotami secināt, vai pārbaudes lietas ietvaros ir vērtēta Valsts policijas amatpersonu un uzraugošo prokuroru rīcība attiecībā uz pienākuma Jūs savlaicīgi informēt par tiesībām tikt atzītai par cietušo kriminālprocesā izpildi, Jūsu iesnieguma par atzīšanu par cietušo, ja tāds ticis iesniegts kriminālprocesa ietvaros, izskatīšanu atbilstoši apstākļiem katrā no kriminālprocesiem.

Secināms, ka valstī ir noteikts tiesību aizsardzības mehānisms, lai persona varētu tikt atzīta par cietušo kriminālprocesā, kas uzsākts pēc Krimināllikuma 168.¹ pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma pazīmēm.

[7] Tiesas piemērotā soda efektivitāte krimināllietā par nolēmuma par aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu

[7.1] Jūs norādāt, ka Latvijas Republikas prokuratūras un tiesas piemērotie sodi [personai B] nav panākuši vajadzīgo mērķi radīt [personai B] pārliecību, ka likumi ir jāievēro un nedrīkst veikt darbības, par kurām Krimināllikumā paredzēta atbildība. Norādāt, ka daudz reižu vērsāties gan Valsts policijā, gan Latvijas Republikas prokuratūrā, gan tiesā, bet vardarbība turpinās. Latvijas Republikas prokuratūra [personu B] ir saukusi pie atbildības tikai trīs reizes, bet tiesas lēmumi par aizsardzību pret vardarbību ir pārkāpti neskaitāmas reizes. Jūsu rīcībā esošā informācija liecinot, ka [persona B], pārkāpjot lēmumus par pagaidu aizsardzību, ir saukts pie atbildības par it kā vienu izdarītu pārkāpumu, lai arī tie ir veikti neskaitāmas reizes.

³⁴ Kriminālprocesa likuma 95. panta pirmā daļa.

³⁵ Kriminālprocesa likuma 96. panta trešā daļa.

³⁶ Kriminālprocesa likuma 96. panta pirmā un otrā daļa.

³⁷ Kriminālprocesa likuma 96. panta ceturtā daļa.

Par ļaunprātīgu nolēmuma par aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.³⁸

[..] rajona tiesa 2020. gada 17. septembrī pieņēmusi [personai B] notiesājošu spriedumu par ļaunprātīgu nolēmuma par aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu. Tiesas spriedumā norādīts, ka [persona B] 2020. gada 15. augustā, 16. augustā, 17. augustā, 18. augustā, 19. augustā, 20. augustā, 21. augustā, 24. augustā, 25. augustā un 26. augustā mobilā telefona aplikācijā Whatsapp no sava telefona numura vairākkārt sūtīja ziņas Jums uz Jūsu telefona numuru, tā pārkāpa [..] rajona tiesas 2020. gada 13. maija lēmumu un telefoniski ar īsziņu starpniecību sazinājās ar Jums. 2020. gada 2. septembrī ap plkst.12.50 [persona B], atrodoties [adrese], pienāca pie Jums un uzsāka sarunu. Jūs lūdzāt [personu B] Jums nesekot, bet viņš uz to nereaģēja un sekoja Jums līdz [..] novada pašvaldības ēkai, pēc tam izteica rupjus, necenzētus vārdus, kas attiecināti Jums, tā pārkāpa [..] rajona tiesas 2020. gada 13. maija lēmumu un uzturēja ar Jums vizuālu saskari, apzināti tuvojās Jums un atradās tuvāk par 50 (piecdesmit) metriem.

Ar tādām darbībām [persona B] izdarīja noziedzīgu nodarījumu, kas paredzēts Krimināllikuma 168.¹ pantā.

[..] rajona tiesa nospriedusi:

1) atzīt [personu B] par vainīgu Krimināllikuma 168.¹ pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, kas izdarīts saziņas veidā laikā no 2020. gada 15. augusta līdz 2020. gada 26. augustam, un sodījusi ar naudas sodu 2 (divu) Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., 1000 EUR (viens tūkstotis *euro*) apmērā.

2) atzīt [personu B] par vainīgu Krimināllikuma 168.¹ pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, kas izdarīts 2020. gada 2. septembrī, un sodīt ar naudas sodu 2 (divu) Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., 1000 EUR (viens tūkstotis *euro*) apmērā.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo daļu pēc noziedzīgo nodarījumu kopības daļēji saskaitīt noteiktos sodus un [personai B] noteikt naudas sodu 3 (triju) Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., 1500 EUR (viens tūkstotis pieci simti *euro*) apmērā.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta piekto daļu [personai B] spriedumā noteiktajam sodam pilnībā pieskaitīt sodu, kas noteikts ar [..] rajona prokuratūras prokurora 2020. gada 4. septembra priekšrakstu par sodu, un galīgo sodu [personai B] noteikt naudas sodu 7,3 (septiņu, komats, triju) Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., 3650 EUR (trīs tūkstoši seši simti piecdesmit *euro*) apmērā.

Kriminālprocess Nr.[1] tika pabeigts 2020. gada 4. septembrī ar [..] rajona prokuratūras prokurora priekšrakstu par sodu, kas ir naudas sods 5 (piecu) minimālo mēnešalgu (2020. gadā) jeb 4,3 (četrus, komats, trīs) mēnešalgu (2021.gadā) apmērā, t.i., 2150 EUR (divi tūkstoši viens simts piecdesmit *euro*).

Krimināltiesību eksperts A. Judins, analizējot tiesu nolēmumus, konstatējis, ka nav retums, ka, izskatot krimināllietu materiālus, tiesa konstatē, ka persona ir izdarījusi nevis vienu, bet vairākus pārkāpumus un katrs no tiem atbilst Krimināllikuma 168.¹ pantā paredzētajam nodarījumam. Ir gadījumi, kad, aprakstot visus pārkāpumus, izdarītais tiek kvalificēts kā viens noziedzīgs nodarījums, savukārt citos gadījumos tiek konstatēta noziedzīgu nodarījumu kopība un par katru pārkāpumu tiesa piespriež sodu, nosakot pēc tam galīgo sodu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem. Lemjot par nodarījumu

³⁸ Krimināllikuma 168.¹ pants.

kvalifikāciju, jāievēro, ka gadījumā, ja vairākas personas darbības, katra no kurām atbilst Krimināllikuma 168.¹ pantā paredzētajam nodarījumam, izdarītas ar vienotu nodomu, izdarītais jāatzīst par vienu turpinātu noziedzīgu nodarījumu, bet noziedzīgu nodarījumu daudzējādā veidā nav konstatējama. Nepastāvot vienotam nodomam, kas aptvertu visas noziedzīgās darbības, proti, gadījumā, kad pārkāpējs par katru pārkāpumu ir lēmis atsevišķi, izdarītais kvalificējams kā noziedzīgu nodarījumu kopība. Jāņem vērā, ka, analizējot personas psihisko attieksmi pret veiktajām darbībām, nozīme ir ne vien sniegtajām liecībām, bet arī nodarījumu ārējai izpausmei un pārkāpumu raksturam. Tāpat par vienu atsevišķu noziedzīgu nodarījumu parasti atzīstama vairāku īsziņu nosūtīšana personai, kas izdarīta īsā laika posmā. Praksē ir gadījumi, kad personas regulāri pārkāpj viņām noteiktos uzvedības ierobežojumus, tai skaitā būdamas iepriekš sodītas saskaņā ar Krimināllikuma 168.¹ pantu. Atsevišķos gadījumos tas dod pamatu tiesām konstatēt Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas pirmajā punktā paredzēto atbildību pastiprinošo apstākli – noziedzīgais nodarījums veido noziedzīgu nodarījumu recidīvu. Citos gadījumos jaunus pārkāpumus notiesātās personas izdara vēl pirms notiesājošie spriedumi ir stājušies spēkā, kas neļauj konstatēt noziedzīgu nodarījumu recidīvu, bet tomēr nepārprotami norāda uz personu rīcību ļaunprātību, kā arī rada šaubas, ka apsūdzēto paziņojumi par izdarītā nožēlošanu ir bijuši patiesi.³⁹

Jāņem vērā, ka var būt situācijas, ka, pārkāpjot personai ar tiesas lēmumu noteiktos pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļus, persona var izdarīt arī citu noziedzīgu nodarījumu, piemēram, nodarīt miesas bojājumus, traucēt sabiedrisko kārtību, vajāt personu, izteikt draudus, izdarītais būtu kvalificējams kā noziedzīgu nodarījumu kopība – tātad būtu piemērojama atbildība arī pēc cita Krimināllikumā noteikta noziedzīga nodarījuma pazīmēm.

Secināms, ka Valsts policijai nebija jāuzsāk kriminālprocess par katru Jums nosūtīto īsziņu, bet tiesai, nosakot sodu, bija jāņem vērā noziedzīga nodarījuma izdarīšanas apstākļi.

[7.2] Visbiežāk piemērotais sods likumpārkāpējiem, kuri izdarījuši Krimināllikuma 168.¹ pantā paredzēto kriminālpārkāpumu, ir piespiedu darbs.

Ņemot vērā, ka [...] rajona tiesas 2020. gada 17. septembra spriedums ir saīsinātais spriedums (bez motīvu daļas), nav iespējams konstatēt, kādu apsvērumu dēļ tiesa piemērojusi [personai B] naudas sodu un to noteikusi konkrētajā apmērā. Jāatzīst, ka tieši tiesai ir jāspēj izvērtēt un piemērot likumpārkāpējam tādu sodu, kas būtu visefektīvākais līdzeklis, lai atturētu personu atkārtoti pārkāpt likumu. Vienlaikus tiesai soda noteikšanā ir jāievēro samērīgums un personai piemērotā soda ietekme uz personām, kuras ir likumpārkāpēja apgādībā, īpaši, ja tie ir bērni.

Visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras.⁴⁰ Turklāt bērna tiesības un likumiskās intereses tiek skartas ne tikai tad, kad lēmums jāpieņem tieši attiecībā uz bērnu, bet arī tad, kad lēmums var būt tikai attiecināms uz bērnu vai var netieši skart bērnu.⁴¹

³⁹ Judins A. Nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana. Jurista Vārds, 20.10.2015., Nr. 41 (893), 22.-27.lpp.

⁴⁰ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmā un otrā daļa.

⁴¹ Satversmes tiesas 2019. gada 5. decembra spriedums lietā Nr. 2019 – 01 – 01 23.1. apakšpunkts.

Piemēram, piemērojot likumpārkāpējam naudas sodu, tiesai būtu jāņem vērā, kādu ietekmi sods atstās uz bērna vajadzību nodrošināšanu un vai tāds sods būtiski nepasliktinās bērnu stāvokli un viņu vajadzību nodrošināšanu ne tikai pamatvajadzību līmenī. Piemērojot likumpārkāpējam lielus naudas sodus, var izveidoties situācija, ka, nomaksājot naudas sodu, ievērojami samazinās ienākumi un vecāks vairs nespēj nodrošināt bērnam iepriekš nodrošinātās vajadzības, piemēram, interešu izglītību, dažādu hobiju apmaksu, kā rezultātā faktiski sodu saņem ne tikai likumpārkāpējs, bet arī viņa bērns.

Iespējams, ka piespiedu darbs šādās situācijās būtu efektīvāks sods par nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu, jo tas neietekmētu bērna tiesību nodrošināšanu. Arī krimināltiesību eksperts A. Judins atzinis⁴², ka, piespriežot personai piespiedu darbu, tiesa ne tikai atgādina personai, ka viņa nedrīkst pārkāpt viņai noteiktos uzvedības ierobežojumus, bet viņai uzlikts pienākums bez atlīdzības veikt sabiedrībai nepieciešamus darbus. Strādājot persona apzinās, ka sods piemērots par tiesas nolēmuma pārkāpšanu, turklāt izvairīšanās gadījumā piespiedu darbs aizstājams ar īslaicīgu brīvības atņemšanu.

Jāatzīmē, ka, lai mazinātu personu agresīvas uzvedības izpausmes pret citiem sabiedrības locekļiem, 2022. gada 31. martā Saeima trešajā lasījumā pieņēma grozījumus Administratīvo sodu likumā par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā, ar kuriem noteikta administratīvā atbildība par agresīvu uzvedību. Administratīvo atbildību varēs piemērot par agresīvu uzvedību, kas traucē citas personas mieru un ir saistīta ar draudiem radīt kaitējumu personas vai viņas tuvinieku veselībai vai dzimumneaizskaramībai, ja būs bijis pamats baidīties, ka šie draudi var tik īstenoti. Par šādu pārkāpumu varēs piemērot naudas sodu no 14 līdz 100 naudas soda vienībām. Viena naudas soda vienība ir pieci eiro. Tāds pats sods paredzēts arī mantisko interešu apdraudējuma gadījumā, ja ir bijis pamats baidīties, ka draudi var tikt īstenoti, kā arī par personas uzmācīgu vajāšanu, kas izpaužas kā izsekošana, novērošana vai nevēlama, uzbāzīga un traucējoša saziņa. Administratīvo atbildību piemēros neatkarīgi no tā, vai agresija īstenota, komunicējot ar personu tieši vai attālināti, tostarp sūtot vēstules, publicējot informāciju sociālajos tīklos vai veicot citas darbības, kas vērstas uz nedrošības sajūtas radīšanu. Administratīvo atbildību varēs piemērot neatkarīgi no mērķiem, kāpēc pret personu vērsta agresija. Tāpat nebūs nozīmes tam, vai agresīvas uzvedības iemesls būs saistīts ar personiskām nesaskaņām, profesionālo darbību vai ieņemamo amatu.⁴³

[8] Administratīvo pārkāpumu lietvedība par vardarbību pret bērniem

Lai gan no pārbaudes lietā esošās informācijas ir konstatējams, ka pēc 2020. gada 17. septembra [personai B] nav uzsākts kriminālprocess pēc Krimināllikuma 168.¹ pantā noteiktajām noziedzīga nodarījuma pazīmēm – tātad viņš nav pārkāpis tiesas nolēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, tomēr [...] rajona tiesas vairākkārt pieņemtie lēmumi par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, piemērojot [personai B] aizliegumus attiecībā uz bērniem, pierāda Jūsu pausto, ka [personas B] vardarbīgā uzvedība turpinās.

⁴² Judins A. Nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana. Jurista Vārds, 20.10.2015., Nr. 41 (893), 22.-27.lpp.

⁴³ <https://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/30863-nosaka-administrativo-atbildibu-par-agresivu-uzvedibu-pret-citiem-cilvekiem?fbclid=IwAR0iW0BP2sAz-Wi9w0220-oZK2TgVwIA4qdTe-sWy8-8IbuOsFewcax0ew0>

Vienlaikus Jums kā bērna likumiskajai pārstāvei ir pienākums vērsties Valsts policijā arī par [personas B] iespējamu vardarbību pret bērniem.

2020. gada 27. maijā VP RRP iecirknī reģistrēts Jūsu iesniegums par [personas B] iespējamu emocionālu vardarbību pret dēlu [personu C]. 2020. gada 2. jūnijā iesniegums reģistrēts ENŽ ar Nr.2685. 2020. gada 9. un 16. septembrī sastādīti administratīvo pārkāpumu protokoli [1] un [2].

[..] novada pašvaldības Administratīvā komisija (turpmāk tekstā – Komisija) sniegusi informāciju⁴⁴, ka par 2020. gada 9. septembra administratīvā pārkāpuma protokolā [1] fiksēto administratīvo pārkāpumu 2020. gada 6. oktobrī ir pieņemts lēmums Nr. N10/259 piemērot [personai B] naudas sodu 50 (piecdesmit) *euro* apmērā par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 172.² pantā noteikto administratīvo pārkāpumu – par emocionālu vai fizisku vardarbību pret bērnu. Pārkāpuma būtība: 2020. gada 24. jūnijā konstatēts, ka nepilngadīgā [personas C] tēvs [persona B] apzināti un neapzināti iesaista bērnus vecāku problēmu un domstarpību risināšanā, ietekmējot bērnu adekvātu funkcionēšanu ikdienā un dzīves kvalitāti, novārtā atstājot bērnu vajadzības pēc emocionāli drošas vides, pēc adekvātas saskarsmes ikdienā, tādējādi [persona C] ir cietis no tēva emocionālās vardarbības. Vardarbība konstatēta ar psihologa 2020. gada 24. jūnija atzinumu Nr.3/2020 par [personas C] psiholoģiskās izpētes rezultātiem.⁴⁵ Komisija norādījusi, ka tai nav informācijas par bērnu statusu un viņu pārstāvi minētajā lietā, tas nav konstatējams arī no lēmuma satura.

2020. gada 16. septembrī VP RRP iecirkņa amatpersona sastādījusi Jums Protokolu [2] par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 172.² pantā noteikto administratīvo pārkāpumu. Komisija 2020. gada 24. novembrī pieņēmusi lēmumu Nr.N10/258 izbeigt administratīvo lietvedību pret Jums, pamatojoties uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239. panta 1. punktu, jo nav bijis notikuma vai tajā nav administratīvā pārkāpuma sastāva.⁴⁶

2021. gada 29. aprīlī Komisija pieņēmusi lēmumu administratīvā pārkāpuma procesā Nr.[1...4], kur [personai C] noteikts cietušā statuss un Jūs esat bijusi bērna pārstāve lietā. Komisija nolēmusi izbeigt administratīvā pārkāpuma lietu, atzīstot, ka jautājums izlemjams cita procesa ietvaros. Komisija nav sniegusi informāciju, ka Jūs izmantojāt savas tiesības Komisijas lēmumu pārsūdzēt, tādēļ secināms, ka Jūs neiebildāt pret Komisijas pieņemto lēmumu.

Cita informācija par Jūsu vērsanos Valsts policijā par iespējamu [personas B] vardarbību pret bērniem pārbaudes lietas ietvaros netika iegūta.

Jāatzīmē, ka taisnīgam lietas iznākumam ikvienai personai savu un/vai savu bērnu tiesību un interešu aizsardzībai ir jāizmanto valstī noteiktais tiesību aizsardzības mehānisms. Tikai tad, ja tiesību aizsardzības mehānisms ir izmantots, ir iespējams izdarīt secinājumus par tā efektivitāti. Attiecībā uz [personas B] iespējamu vardarbību pret bērniem nav konstatējams, ka Jūs vērsāties Valsts policijā ikreiz, kad tēvs bija emocionāli vardarbīgs pret bērniem. Par vardarbību pret bērniem [persona B] ir administratīvi sodīts vienu reizi – 2020. gada 6. oktobrī.

Izskatot pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, tiesa neatzīst atbildētāju par vainīgu. Par vardarbību pret personu ir paredzēta gan administratīvā atbildība, gan kriminālatbildība. Personas vainu vardarbības veikšanā izvērtē un nosaka, piemērojot administratīvo atbildību vai kriminālatbildību. Ja persona nav sodīta par

⁴⁴ [..] novada pašvaldības Administratīvās komisijas 2021. gada 21. decembra vēstule Nr. 2-5.1/3912.

⁴⁵ [..] novada pašvaldības Administratīvās komisijas 2020. gada 6. oktobra lēmums Nr. N10/259.

⁴⁶ [..] novada pašvaldības Administratīvās komisijas 2022. gada 4. janvāra vēstule Nr. 2-5.1/16.

vardarbības veikšanu, nav uzskatāms, ka tā būtu vainojama vardarbības izdarīšanā. Ziņas par personu, kurai tiesa ir noteikusi aizliegumi pret citu personu vai bērnu, netiek uzkrātas valsts uzturētos reģistros. Personai netiek radīti šķēršļi pildīt darba pienākumus vai ieņemt amatus kā personām, kuras sodītas par vardarbību vai bērna tiesību neievērošanu.

Atbildot uz lūgumu, kā Jums izsargāties no pret Jums vērstās vardarbības, aicinu Jūs arī turpmāk izmantot valstī noteikto tiesību aizsardzības mehānismu un vērsties ar iesniegumu Valsts policijā, ja [persona B] pārkāpj ar tiesas lēmumu noteiktos aizliegumus attiecībā pret Jums. Ņemot vērā, ka pagaidu aizsardzībai pret vardarbību nav patstāvīgs raksturs un tā ir izmantojama līdz strīdu atrisināšanai civiltiesiskā kārtībā, aicinu Jūs bērnu vislabākajās interesēs izvērtēt – vai, Jūsaprāt, bērnu interesēs ir ierobežot tēva saskarsmes un aizgādības tiesības vai bērniem būtu jāsaņem abu vecāku, arī tēva rūpes un gādība. Vispārzināms ir fakts, ka bērna pilnvērtīgai attīstībai ir vajadzīgas abu vecāku rūpes. Tomēr vecāka vardarbība pret bērnu nav pieļaujama un tāda rīcība ir ierobežojama. Ja, Jūsaprāt, tēvam viņa vardarbīgās uzvedības dēļ ir jāaizliedz saskarsme ar bērniem vai tā iespējama tikai ar noteiktiem ierobežojumiem, tad Jums jāvērsas tiesā civiltiesiskā kārtībā. Tāpat, ja, Jūsaprāt, tēvam ir jāliedz tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā par bērnu attīstībai svarīgiem jautājumiem, tad jālūdz tiesa noteikt Jums atsevišķu aizgādību. Savukārt, ja bērnu tēvs ir vardarbīgs pret bērniem, aicinu Jūs vērsties ar iesniegumu Valsts policijā.

Pārbaudes lietu pabeidzu, nekonstatējot trūkumus pagaidu aizsardzības pret vardarbību un nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšanas tiesiskajā regulējumā. Vienlaikus secinu, ka minētā tiesiskā regulējuma efektivitāte ir atkarīga no vairākiem faktoriem: 1) personas rīcības, izmantojot valstī noteikto tiesību aizsardzības mehānismu; 2) tiesas vispusīga novērtējuma lēmuma pieņemšanā; 3) ja vardarbība vērstā pret bērniem – sociālā dienesta un bāriņtiesas nekavējošas iesaistīšanās, lai novērstu un mazinātu vardarbības apdraudējumu bērniem un normalizētu vecāku attiecības, lai bērni saņemtu abu vecāku gādību; 4) tāda soda par nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu piemērošanas, kas būtu efektīvākais katrā konkrētā gadījumā.

Lai pilnveidotu praksi pagaidu aizsardzības pret vardarbību un nolēmuma par pagaidu aizsardzības pret vardarbību nepildīšanu tiesiskā regulējuma piemērošanā, tiesībsargs sniegs priekšlikumus:

Valsts policijai un prokuratūrai:

- kriminālprocesos, kuri uzsākti pēc Krimināllikuma 168.¹ pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma pazīmēm, informēt personu par tiesībām lūgt cietušā statusu.

Tiesnešiem:

- izskatot pieteikumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanu, ja tas skar bērna tiesības, izmantot Civilprocesa likumā noteiktās tiesas tiesības pēc savas iniciatīvas pieprasīt pierādījumus vai pieaicināt bāriņtiesu atzinuma sniegšanai;

- ņemt vērā bērna tiesības tikt uzklautam ikvienā lietā, kas viņu skar vai var skart, lietā par pagaidu aizsardzības pret vardarbību atcelšanu lūgt bāriņtiesu sarunā ar bērnu noskaidrot viņa attieksmi pret vecāku, kuram piemērots pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzeklis;

- atbilstoši Civilprocesa likumā noteiktajam lēmumus par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, ja tas skar bērnus, nosūtīt arī pašvaldības sociālajam dienestam;

- piemērojot naudas sodu par nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu, ņemt vērā un izvērtēt tā ietekmi uz bērna vajadzību nodrošināšanu.

Ņemot vērā, ka trūkumi tiesiskajā regulējumā netika konstatēti, tiesībsargs nevērsīsies Saeimā ar priekšlikumiem tiesiskā regulējuma uzlabošanai.

Ar cieņu
tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu